

KULTURPOLITISK REDEGØRELSE

Kulturministeriets departement

Skriftlig redegørelse

(Redegørelsen er optrykt i den ordlyd, hvori den er modtaget).

Kulturpolitisk redegørelse

(Redegørelse nr. R 14)

Kulturministeren (Jakob Engel-Schmidt)

INDHOLD

1. FORORD	4
2. DANSKERNES KULTURFORBRUG	6
3. KULTURENS ØKONOMI	12
3.1. Offentlige bevillinger.....	12
3.2. Kulturerhvervenes betydning for dansk økonomi.....	15
4. DE ENKELTE KULTUROMRÅDER	21
4.1. Kulturarv	21
4.2. Idræt, foreningsliv og folkeoplysning.....	24
4.3. Kunst	27
4.4. Medier og film	34
4.5. Tech.....	37
4.6. Ophavsret.....	38
4.7. Dansk kultur internationalt.....	40
AFSLUTNING	41
BILAG	43
Bilag 1. Kommunernes budgetterede udgifter på kulturområdet i 2022	43
Bilag 2. De kulturelle erhverv.....	46

FORORD

Det er 25 år siden, at der sidst blev lavet en kulturpolitisk redegørelse. Verden har ændret sig meget siden, og det er derfor på høje tid at gøre status for det danske kulturliv. Det sker med en krig i Europa som bagtæppe og i efterdønningerne af corona. Og det sker i en virkelighed influeret af sociale medier og tech-giganter.

Vi har brug for en samlet kulturpolitik som modsvar og modvægt. Kulturen udfordrer vores måde at tænke og se verden på samtidig med, at det binder os sammen som land og folk. Det er den danske identitet og den fælles historie. Kulturlivet i bredeste betydning – fra fodboldlandskampe over musikfestivaler til biblioteker og kunstmuseer – skaber fælles oplevelser, understøtter vores udsyn og modvirker fordomme og snæversyn.

For kunst og kultur er det bærende fundament i et frit og demokratisk samfund. Kunst og kultur er den diametrale modsætning til ensretning og sindelagskontrol. Det er i kraft af vores fælles kulturarv og de erkendelser og indsigter, vi får i mødet med kunst og kultur, at vi kan finde svar på, hvem vi er – både som individer og som folk. Og det er når vi møder hinanden på tværs af f.eks. alder, geografi og uddannelsesmæssig baggrund, at vi opnår fællesskab og forståelse. På den måde er kunst og kultur essentiel for vores forudsætninger for at deltage i demokratiet, og afgørende for at vi bliver forbundet som venner, familier og nation. I Danmark bygger kulturstøtten på armslængdeprincippet. Det betyder, at politisk uafhængige instanser, fx et udvalg foretager en faglig kvalitetsbedømmelse, når der forelægges ansøgninger om støtte til kunstneriske projekter, eller når der træffes faglige beslutninger på offentligt støttede kulturinstitutioner. Armslængdeprincippet er vigtigt, fordi det sikrer kunsten og kulturen frihed til at udvikle sig på sine egne præmisser uden politisk indblanding. Princippet kendes fra andre lande, bl.a. fra England, hvor man i 1945 oprettede Arts Council som modtræk mod Nazi-Tysklands og Sovjetunionens brug af kunst til politiske formål.

Samtidig er dansk kunst og kultur med til at vise verden, hvem vi er som folk, og hvad vores værdier er, f.eks. gennem en arkitektur, der efterspørges internationalt, fordi den sætter det levede liv og fællesskabet i centrum, eller gennem film, tv-serier og animation, der ses over hele verden og vinder internationale priser. Det danske kulturliv er også med til at tiltrække turister til Danmark og virker derfor som lokomotiv for f.eks. turistme- og hotel- og restaurationsbranchen.

Det frie, stærke, danske kulturliv er en del af mange danskeres hverdag. Kulturforbruget er højt, og efter at have måttet undvære kulturlivet under corona er danskerne talstærkt vendt tilbage til fodboldkampe, festivaler, biografer, teatre, spillesteder, museer, biblioteker og foreningsliv.

Hvis Danmark fortsat skal have et stærkt kulturliv, skal vi kende de vilkår kulturlivet arbejder indenfor. Vi har brug for viden om fødekæderne og om eventuelle barrierer, der hindrer, at kunstnere, kulturfagfolk og sportsudøvere udfolder deres talent. Og vi

har brug for at finde ud af, hvordan vi sikrer vilkårene for de uundværlige frivillige i vores foreningsliv, så de ikke mister gejsten på grund af unødigt bureaukrati og papirarbejde.

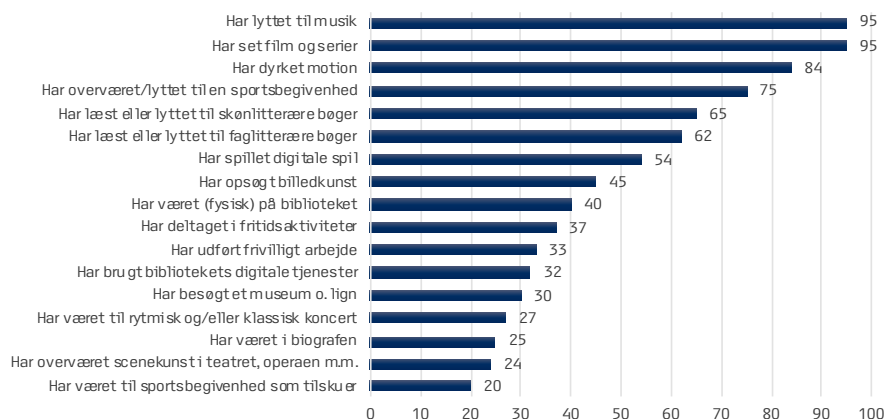
Et stærkt kulturliv er essentielt for at bevare vores sammenhængskraft som land. Den kulturpolitiske redegørelse angår derfor både udøvende kunstnere og aktører i det danske kulturliv. Og den angår os alle som borgere i et frit vestligt demokrati.

2. DANSKERNES KULTURFORBRUG

Kultur er et mangfoldigt begreb. Det kan være børns legekultur, fodboldkultur, trafik-kultur, folkelig kultur og klassisk kultur, eller det kan være forbrug af nyheder, medier og spil. Noget kultur bruges privat i hjemmet eller på farten, andet finder sted uden for hjemmet f.eks. i foreningslivet eller på festivaller. I de 25 år der er gået siden den sidste kulturpolitiske redegørelse har især digitaliseringen medført store ændringer i, hvordan danskerne bruger kulturen. I 2004 var 43 procent af danskerne på internettet hver dag, hvor det i dag er 92 procent¹. Færre læser trykte aviser og låner bøger på biblioteket², mens mange i dag lytter til podcast og lydbøger³. Forbruget af film og musik har også ændret sig. Hvor det tidligere i høj grad var baseret på CD'er eller DVD'er, som kunne købes – eller lånes på biblioteket – bruges musik, film, nyheder og andet medieindhold i dag overvejende via digitale platforme⁴. Digitale spil/gaming er også gået frem. Hvor det i 2004 var 10 procent af voksne danskere, der spillede spil næsten hver uge, er tallet i dag 30 procent⁵. Samtidig er der andre kulturområder, hvor danskernes forbrug er fastholdt på et mere stabilt niveau. F.eks. har antallet af solgte biografbilletter i perioden 2002 - 2019 ligget på mellem 12 mio. og 14 mio. solgte billetter med udsving i de enkelte år⁶.

I figur 1 vises danskernes brug i fjerde kvartal 2022 af kulturen i bred betydning med aktiviteter som lytning til musik, læsning af skøn- eller faglitteratur, sening af film og serier, deltagelse i frivilligt arbejde, besøg på museer eller overværelse af koncerter eller teaterforestillinger. Danskerne er blevet spurgt til deres brug i de seneste tre måneder.

FIGUR 1.
Deltagelse i kulturaktiviteter i de seneste tre måneder, andel af befolkningen (16 år+) i pct. 4. kv. 2022

Kilde: Danmarks Statistik, Kulturvaneundersøgelsen - www.statistikbanken.dk/kvuhoved

Mest udbredt er lytning til musik eller sening af film og serier, som 95 procent har deltaget i de seneste tre måneder. Dertil kommer, at 94 procent af danskerne (16 år+)

¹ Se hhv. Danskernes kultur- og fritidsaktiviteter, AKF Forlag 2005, s. 117 og Index Danmark/Gallup, helårsbase 2022. Bemærk forskellige kilder.

² I 2010 læste 84 procent af danskerne (12 år+) ugentligt en trykt avis; i 2020 var tallet faldet til 45 procent, jf. s. 27 i Skrevne nyhedsmedier, Rapportering om mediernes udvikling, Kulturministeriet, 2021. Om fald i bibliotekernes fysiske udlån se afsnit 3.1. I 2022 læser 71 procent af danskerne (12 år+) nyheder via internettet (app/websites m.m.), jf. Index Danmark/Gallup, helårsbase 2022.

³ I 2021 lyttede 30 procent af danskerne (12 år+) til podcast minimum ugentligt, jf. s. 4 Radio og podcast - rapportering om mediernes udvikling, 2023, Kulturministeriet. 18 procent lyttede til lydbøger minimum ugentligt, jf. Index Danmark/Gallup, helårsbase 2022

⁴ I 2022 streamede 57 procent af danskerne (12 år+) musik minimum ugentligt, og 76 procent streamede film/serier/tv/klip/ mv. minimum ugentligt, jf. Index Danmark/Gallup, helårsbase 2022.

⁵ Se hhv. Se hhv. Danskernes kultur- og fritidsaktiviteter, AKF Forlag 2005, s. 117 og Index Danmark/Gallup, helårsbase 2022. Bemærk forskellige kilder.

⁶ Kilde: Danmarks Statistik BIO2: Aktivitet i danske biografer efter biografilm/billetter og nationalitet

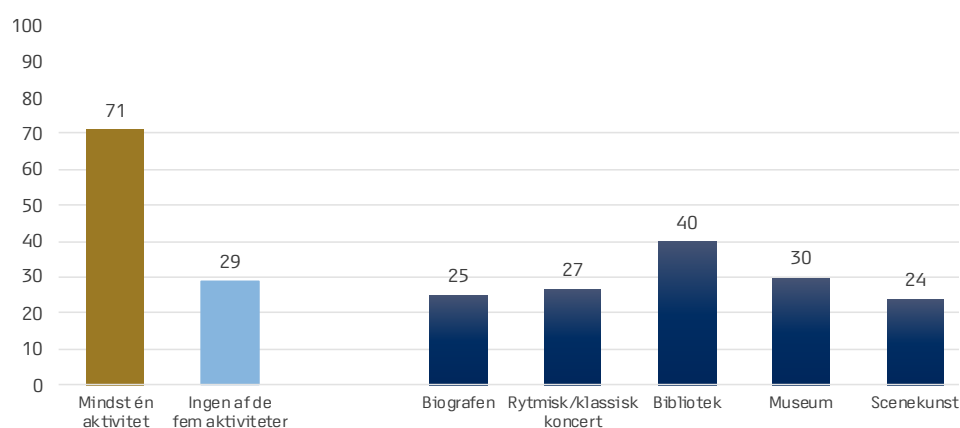
⁷ Danmarks Statistik - www.statistikbanken.dk/KVUHYP02

i 4. kvartal 2022 så, læste eller lyttede til nyheder i løbet af en uge⁷. Blandt de mest udbredte kulturaktiviteter uden for hjemmet er motion med 84 procent⁸ og besøg på biblioteket med 40 procent. Sammenlignet med andre europæiske lande viste en opgørelse i 2015 fra Eurostat, at 85 procent af danskerne (16 år+) i løbet af et år deltog i mindst én kulturel aktivitet udenfor hjemmet⁹, mens gennemsnittet for det øvrige EU var på 63 procent¹⁰.

Syv ud af ti danskere over 16 år er i dag aktive kulturforbrugere uden for eget hjem. Det fremgår af figur 2, som viser, at 71 procent inden for tre måneder enten har været på bibliotek, på museum, i biograf eller til koncert eller scenekunst – eller til flere af de fem aktiviteter vist i figuren.

FIGUR 2.

Deltagelse i en eller flere af fem udvalgte kulturaktiviteter uden for eget hjem, andel af befolkningen (16 år+) 4. kv. 2022

Kilde: Danmarks Statistik, Kulturvaneundersøgelsen, særkørsel på grundlag af: www.statistikbanken.dk/kvuhoved

Danskerne bruger også kultur i eget hjem til bl.a. at læse nyheder, fag- eller skønlitteratur, se film, serier, tv, gaming/spil eller digital aktivitet på biblioteket. Som det fremgår af figur 3, har gruppen af aktive kulturforbrugere, der har deltaget i mindst én af de fem tidligere omtalte kulturaktiviteter uden for eget hjem (biograf, koncert, bibliotek, museum eller scenekunst), samtidig det højeste kulturforbrug inden for hjemmet.

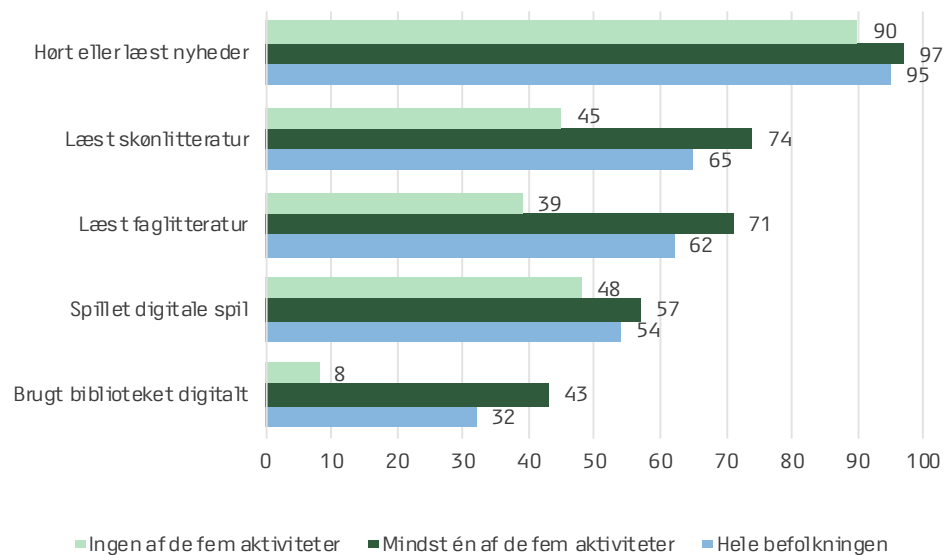
⁸ Motion omfatter også aktiviteter på egen hånd, herunder også i hjemmet

⁹ Defineret som overværelse af live optræden, biografbesøg eller besøg på kulturinstitution eller mindesmærke, jf. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Culture_statistics_-_cultural_participation#Cultural_participation_by_

¹⁰ Nye tal fra Eurostat ventes i efteråret 2023

FIGUR 3.

Deltagelse i udvalgte kulturaktiviteter i hjemmet efter deltagelse i fem kulturaktiviteter uden for hjemmet (biografen, rytmisk/klassisk koncert, bibliotek, museer og scenekunst), andel af befolkningen (16 år+) i pct. 4. kv. 2022

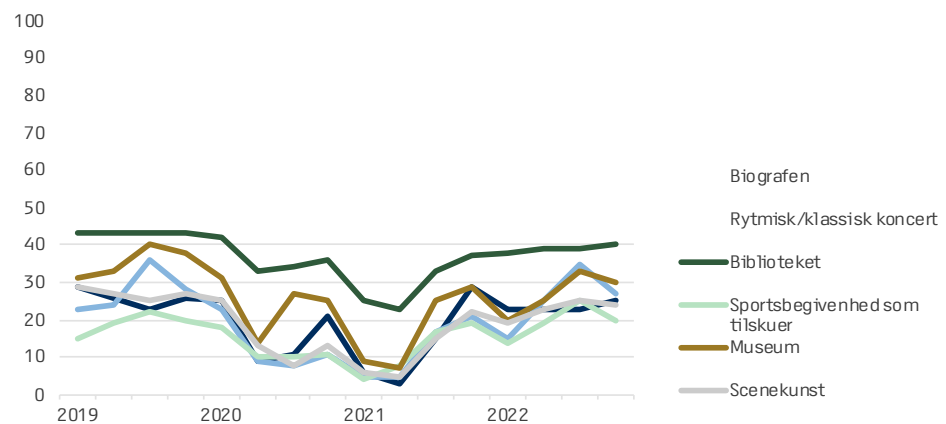

Kilde: Særkørsel på grundlag af Kulturvaneundersøgelsen - www.statistikbanken.dk/kvuhoved

Udviklingen i kulturforbruget har i de senere år været stabil, dog med en nedgang i 2020 som følge af corona, jf. figur 4. Som figuren viser, er publikum efter corona vendt tilbage til sportsbegivenheder, teatre, biografier, spillesteder, museer og biblioteker mv. Ligeledes melder idrættens hovedorganisationer om, at en nedgang i antal medlemmer i 2020-2021 er vendt til fremgang med et samlet medlemstal på ca. 2,7 mio. i 2022, hvilket er det højeste antal medlemmer nogensinde.

FIGUR 4.

Deltagelse i udvalgte kulturaktiviteter uden for hjemmet i de seneste tre måneder, andel af befolkning (16 år+) i pct.

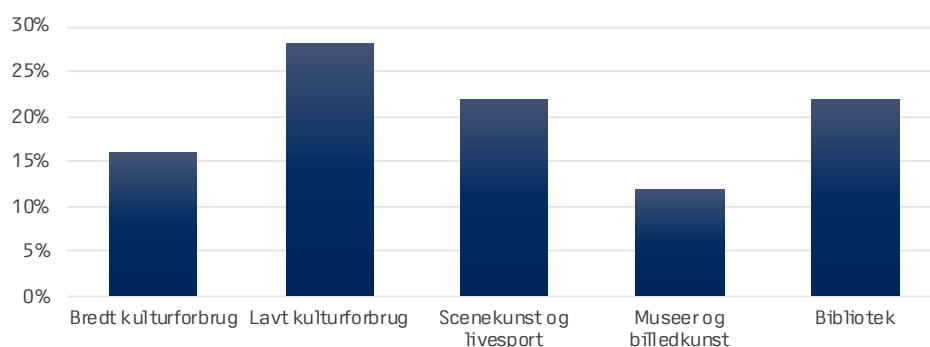

Kilde: Danmarks Statistik, Kulturvaneundersøgelsen - www.statistikbanken.dk/kvuhoved

Nogle danskere bruger kulturen bredt, dvs. benytter flere forskellige kulturtilbud, nogle har et begrænset kulturforbrug, og nogle foretrækker bestemte kulturformer som f.eks. scenekunst, livesport, museer eller biblioteker. Fordelingen på de fem grupper kan ses i figur 5. Som det fremgår, bruger en gruppe på 15 procent kulturen bredt, mens en gruppe på 28 procent har et begrænset kulturforbrug. Tre grupper bruger kulturen specialiseret på henholdsvis scenekunst/livesport, museer og billedkunst og bibliotek. I gruppen med et bredt kulturforbrug er der flest med videregående uddannelser og flest kvinder. I gruppen med et begrænset kulturforbrug er der flest mænd og flest med grundskole som højest fuldførte uddannelse. Geografisk er der i de store byer dvs. København og hovedstadskommunerne samt Aarhus, Aalborg og Odense en højere andel af gruppen med bredt kulturforbrug, mens der omvendt er flere personer fra landkommunerne, i gruppen med begrænset kulturforbrug. Forskellene i kulturforbruget mellem by og land er delvist drevet af forskellene i befolkningssammensætningen. F.eks. er personer med en lang videregående uddannelse overrepræsenterede i byerne, mens personer med grundskole som højest fuldførte uddannelse er overrepræsenterede på landet. De forskelle, der ses i den geografiske fordeling, er derfor delvist et udtryk for uddannelsesforskelle mellem by og land.¹¹

FIGUR 5.

Kulturforbrug uden for hjemmet, 2018-2019 – opdelt efter bredt/begrænset/specialiseret, andel af befolkningen (16 år+)

Kilde: Danmarks Statistik, Kultur 2020/2021

Anm.: Datamaterialet er valgt for 2018-2019 for at få en generelt billede, der ikke er påvirket af coronaepidemien i 2020-2021.

Som det fremgår af tabel 1, deltager borgere med en bachelor eller lang videregående uddannelse i højere grad end gennemsnittet i de fleste målte kultur- og fritidsaktiviteter, mens borgere med grundskoleuddannelse har et lavere forbrug end gennemsnittet.

¹¹ Se https://www.dst.dk/Site/Dst/Udgivelser/GetPubFile.aspx?id=46981&sid=kultur2020_2021

TABEL 1.

Deltagelse i kultur- og fritidsaktiviteter i de seneste tre måneder efter højst fuldførte uddannelse, andel af befolkningen (16 år+) i pct. 2021

	Grundskole/ uoplyst	Gymnasial	Erhvervs- faglig	Kort- el. mellem- lang videregå.	Bachelor el. lang videregå.	Alle (16 år+)
Har set film og serier	92	97	94	96	97	95
Har været i biografen	17	32	19	26	30	23
Har lyttet til musik	92	98	94	97	98	95
Har været til rytmisk og/eller klassisk koncert	16	26	15	23	28	19
Har opsøgt billedkunst	37	52	33	52	59	43
Har læst eller lyttet til skønlitterære bøger	56	70	57	77	79	65
Har læst eller lyttet til faglitterære bøger	52	74	52	74	85	63
Har spillet digitale spil	57	68	49	53	51	54
Har været (fysisk) på biblioteket	30	41	28	48	52	37
Har brugt bibliotekets digitale tjenester	24	38	20	40	50	30
Har dyrket motion	81	88	81	89	91	85
Har overværet eller lyttet til en sportsbegivenhed	73	76	78	77	73	75
Har været til sportsbegivenhed som tilskuer	16	23	14	18	19	17
Har udført frivilligt arbejde	27	29	32	35	34	31
Har deltaget i fritidsaktiviteter	30	35	29	38	38	33
Har besøgt et museum o. lign	19	30	17	30	43	25
Har overværet scenekunst i teatret, operaen mv.	13	24	16	25	32	20

Kilde: Danmarks Statistik, Kulturvaneundersøgelsen - www.statistikbanken.dk/KVUARUDD

Aldersmæssigt har den yngre gruppe mellem 16 år og 34 år, jf. tabel 2, det højeste kulturbrug, mens de ældre grupper fra 65 år og op har det laveste kulturforbrug.

TABEL 2.

Deltagelse i kultur- og fritidsaktiviteter i de seneste tre måneder, efter alder, andel af befolkningen (16 år+) i pct. 2021

	16-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65-74	75+	16 ÅR+
Har set film og serier	99	98	97	95	95	90	85	94
Har været i biografen	29	27	21	23	21	20	15	23
Har lyttet til musik	99	99	97	96	93	92	87	95
Har været til rytmisk og/eller klassisk koncert	26	23	18	20	19	17	12	19
Har opsøgt billedkunst	51	45	37	40	41	46	42	43
Har læst eller lyttet til skønlitterære bøger	62	65	65	65	67	67	63	65
Har læst eller lyttet til faglitterære bøger	67	67	65	66	66	58	47	63
Har spillet digitale spil	83	66	62	55	43	37	29	54
Har været (fysisk) på biblioteket	37	37	45	34	32	38	36	37
Har brugt bibliotekets digitale tjenester	39	35	37	32	23	26	19	30
Har dyrket motion	92	87	85	83	83	84	78	85
Har overværet eller lyttet til en sportsbegivenhed	75	69	71	75	79	82	80	75
Har været til sportsbegivenhed som tilskuer	30	22	18	17	12	11	7	17
Har udført frivilligt arbejde	28	28	36	33	28	34	31	31
Har deltaget i fritidsaktiviteter	33	29	32	31	32	37	37	33
Har besøgt et museum o. lign	29	27	24	25	23	25	19	25
Har overværet scenekunst i teatret, operaen m.v.	18	22	20	22	20	20	15	20

Kilde: Danmarks Statistik, Kulturvaneundersøgelsen - www.statistikbanken.dk/KVUAARKA

Selv om det generelle mønster, jf. tabel 2 er, at unges kulturforbrug er højere end ældres, er der grupper, hvor alder kombineret med sociale forhold kan være hindrende for at bruge kulturen. Det gælder bl.a. for unge, der hverken er i uddannelse eller job. Regeringen vil gennemføre forsøg med kulturpas for denne gruppe.

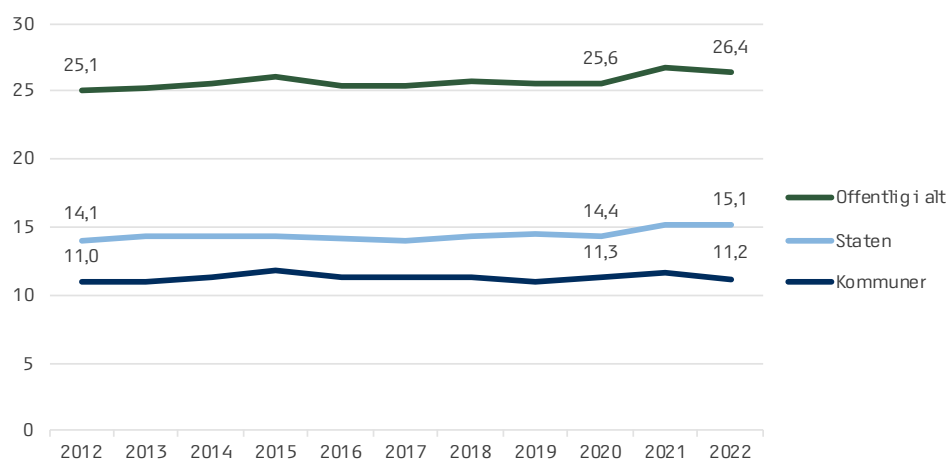
3. KULTURENS ØKONOMI

3.1. OFFENTLIGE BEVILLINGER

Den offentlige sektor bevilligede i alt ca. 26,4 mia. kr. i 2022 til kultur fordelt med ca. 15,1 mia. kr. fra staten og ca. 11,2 mia. kr. fra kommunerne. Over ti år er de offentlige kulturbevillinger fastholdt på ca. samme niveau omregnet til faste priser. Den gennemsnitlige andel af henholdsvis statslige og kommunale bevillinger har i perioden 2012 - 2022 været 56/44 procent.

FIGUR 6.

Offentlige kulturbevillinger 2012-2022*, mia. kr. faste priser (PL2022)

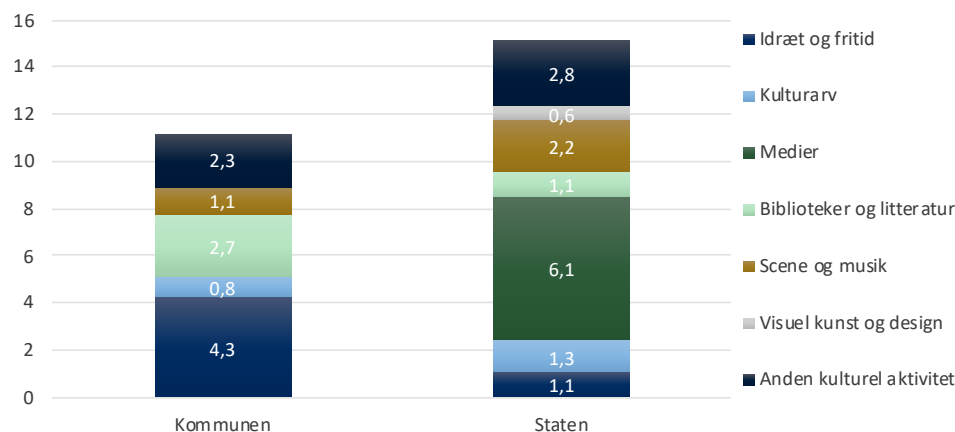
Kilde: Danmarks Statistik BEVIL02: www.statistikbanken.dk/BEVIL02

Anm.: Offentlige bevillinger udgøres af bevillinger fra kommuner og staten (finanslov, udlodningsmidler, licensmidler)

Der er forskel på hvilke kulturområder der støttes af staten og kommunerne. Som det fremgår af figur 6, støtter staten i højere grad medier, scene og musik og kulturarv, mens kommunerne i højere grad støtter idrætten.

FIGUR 7.

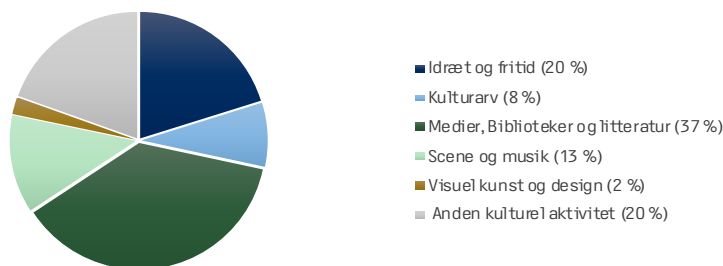
Offentlige kulturbevillinger i 2022, mia. kr., faste priser (PL2022)

Ser man på de offentlige kulturbevillinger samlet, fordeler de sig forskelligt på de enkelte kulturområder. De enkelte kulturområders andele af de samlede offentlige bevillinger til kulturområdet i 2022 er vist i figur 8. Som det fremgår af figuren er det største område medier og biblioteker med knap 40 procent efterfulgt af idræt og fritid (ca. 20 procent) og anden kulturel aktivitet, der omfatter folkeoplysning og folkehøjskoler samt kommunale tilskud til kulturhuse, medborgerhuse, spillesteder, forsamlingshuse, lokalhistorisk arkiv (ca. 20 procent).

FIGUR 8.

Fordeling af offentlige bevillinger på kulturområder, 2022, andele i pct.

Kilde Danmarks Statistik BEVILO1B: Offentlige kulturbevillinger efter kulturemne

Der er geografiske forskelle i fordeling af kulturkrone og placering af kulturinstitutioner i Danmark. Forskellene skyldes bl.a., at en stor del af kulturinstitutionerne er etableret på lokalt initiativ, og at forskellige typer kultur vægtes forskelligt i de enkelte kommuner, samt at de største nationale kulturinstitutioner, f.eks. Nationalmuseet og Det Kongelige Teater er placeret i hovedstadsområdet. Samtidig er der også lovgivning og tilskudsstrukturer, der i dag fremstår uigennemsigtige og statiske. Et eksempel er museumsområdet, hvor regeringen vil gennemføre en museumsreform.

¹² Kilde: KL, Kend din kommune – brug nøgletal i styringen, 2023: <https://www.kl.dk/media/54137/kend-din-kommune-2023.pdf>

Kommunernes udgifter til kultur varierer mellem de enkelte kommuner. Som det fremgår af tabel 3, er der er stor forskel mellem kommunernes udgifter til kultur, idet kommunerne for 2022 budgetterede med at bruge fra ca. 860 kr. pr. indbygger til ca. 3.490 kr. pr. indbygger på kultur. En samlet opgørelse for alle kommuner findes i bilag 1. KL har tidligere beskrevet, at variationerne i kommuners udgifter til kultur og fritid kan skyldes politiske prioriteringer, og at kultur- og fritidslivet i nogle kommuner ikke drives af kommunale institutioner på området men i varierende grad af foreningsliv og civilsamfund¹².

TABEL 3.

Kommuners budgetterede udgifter på kulturområdet i 2022, pr. indbygger (kr.), fem kommuner med højeste og fem kommuner med laveste kulturudgifter

Kommune	Pr. indbygger kr.
Hele landet	1.910
Fem med højeste kulturudgifter	
- Tårnby	3.492
- Helsingør	3.426
- Herlev	3.012
- Hørsholm	2.920
- Herning	2.874
Fem med laveste kulturudgifter	
- Rebild	1.116
- Odder	1.083
- Favrskov	995
- Kalundborg	935
- Skanderborg	861

¹³ Kilde: Danmarks Statistik, statistikbanken, FOND06: Bevilligede fondsmidler til kulturelle formål efter fondstype og hovedområder

¹⁴ Danmarks Statistik: Kultur 2021-2022

¹⁵ En liste over de kulturelle erhverv fra Danmarks Statistik fremgår af bilag 1 og beskrives yderligere på dst.dk.

¹⁶ "Produktion" følger af den aktivitet, der udøves under kontrol og ansvar af en institutionel enhed, der anvender arbejdskraft, kapital samt varer og tjenester til at producere varer og tjenester; produktionen opgøres her som både markedsfølsom (svarende i væsentligt omfang til "omsætning" og ikke-markedsfølsom (fx biblioteker), som opgøres som summen af omkostningerne ved aktiviteten.

Anm.: Kulturområdet er afgrænset til følgende kommunale funktionsområder: Stadion og idrætsanlæg (0.32.31), Andre fritidsfaciliteter (0.32.35), Folkebiblioteker (Folkebiblioteker), Museer (3.35.60), Biografer (Biografer), Teatre (3.35.62), Musikarrangementer (3.35.63), Andre kulturelle opgaver (3.35.64), Fælles formål (folkeoplysning og fritidsaktiviteter m.v.) (3.38.70), Folkeoplysende voksenundervisning (3.38.72), Frivilligt folkeoplysende foreningsarbejde (3.38.73), Lokaletilskud (3.38.74), Fritidsaktiviteter uden for folkeoplysningsloven (3.38.75) og Fælles formål (undervisning og kultur) (3.45.83). Udgifterne omfatter følgende drift- og anlægsposter: Driftskonti (1), Statsrefusion (2) og Anlægskonti (3).

Kilde: Danmarks Statistik (BUDK32).

Private fonde støtter også kulturlivet i Danmark. Fondene bevilgede i 2021 i alt 3,1 mia. kr. til kulturelle formål inklusive idræt, motion, folkehøjskoler og folkeoplysning svarende til 12 pct. af de samlede fondsbevillinger og til 12 procent af de samlede offentlige bevillinger til kultur i 2021¹³. Eksempler på fonde, der støtter kunst og kultur er A.P. Møller Fondet, Nordea Fonden, Realdania, VELUX/VILLUM Fondene, Ny Carlsbergfondet, Augustinusfonden, Bikubenfonden og Tuborgfondet¹⁴.

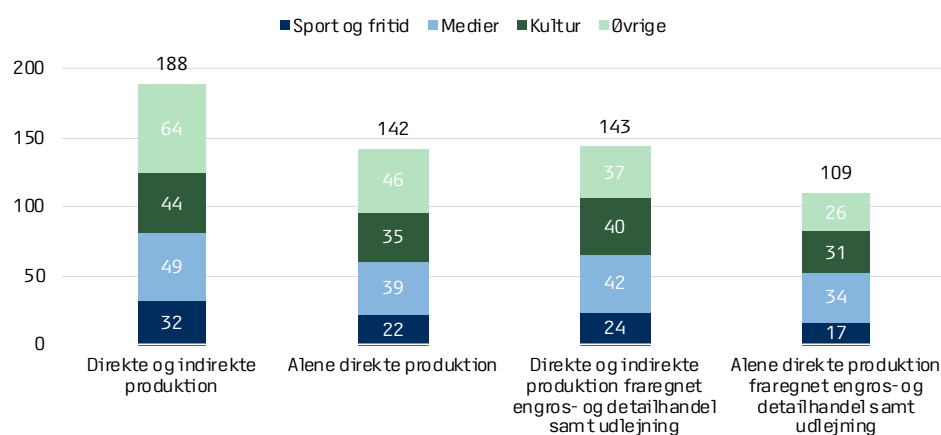
3.2. KULTURERHVERVENES BETYDNING FOR DANSK ØKONOMI

Kulturministeriet har bedt Danmarks Statistik om at foretage en opgørelse af de kulturelle erhvervs betydning for dansk økonomi. De kulturelle erhverv omfatter i bred forstand bl.a. arkitektur, kunst, bøger, musik og scene samt biblioteker, museer, medier, film, spil, idrætsklubber og fitnesscentre samt tilgrænsende erhverv, herunder også relateret aktivitet inden for detail- og engrossalg samt udlejning af væsentligt omfang¹⁵. Kulturerhvervene er i denne opgørelse inddelt i fire grupper: 1. Sport/fritid, 2. Medier, 3. Kultur der blandt andet omfatter scenekunst, musik, bøger og museer, og 4. Øvrige, som bl.a. omfatter arkitektvirksomheder og reklamebureauer. Figur 9 viser de fire gruppers økonomiske aktivitet opgjort som deres økonomiske produktion¹⁶. Figuren viser både produktionen i egne erhverv, dvs. den direkte effekt, og den afledte produktion i andre erhverv, dvs. den indirekte effekt¹⁷.

Opgørelsen viser, at de kulturelle erhverv i 2021 havde en samlet økonomisk produktion på 188 mia. kr. i faste priser svarende til en andel af den samlede danske produktion på 4,2 procent (bemærk at produktionsmålet adskiller sig fra BNP). Som det fremgår af søjlerne i figur 9, er der væsentlig forskel på kulturerhvervenes produktion afhængig af, om de opgøres henholdsvis med eller uden indirekte effekter og samt eller uden relateret aktivitet inden for detail- og engrossalg samt udlejning. Hvis der alene ses på den direkte produktion i kulturerhvervene uden engros- og detailhandel samt udlejning (søjlen længst til højre), var produktionen på 109 mia. kr. svarende til en andel af den samlede danske produktion på 2,4 procent. Til perspektivering udgjorde den direkte produktion i erhvervene "landbrug, skovbrug og fødevarer" 87 mia. kr. svarende til 1,9 procent af den samlede danske produktion¹⁸.

FIGUR 9.

Direkte og indirekte (afledt) økonomisk produktion i de kulturelle erhverv i 2021, mia. kr., faste 2021-priser

Kilde: Danmarks Statistik, særkørsel i nationalregnskabet for Kulturministeriet.

Anm.: Opgørelsen er foretaget på baggrund definitioner af de kulturelle erhverv, der også omfatter væsentlig relateret aktivitet indenfor engros- og detailsalg samt udlejning. De kulturelle erhverv er efterfølgende opdelt i fire overordnede kategorier. "Produktion" følger af den aktivitet, der udøves under kontrol og ansvar af en institutionel enhed, der anvender arbejdskraft, kapital samt varer og tjenester til at producere varer og tjenester; produktionen opgøres her som både markedsmæssig (svarende i væsentligt omfang til "omsætning"

¹⁷. Med indirekte effekter forstås den produktion, som de kulturelle erhvervs aktivitet har medført hos leverandører og deres underleverandører uden for de kulturelle erhverv.

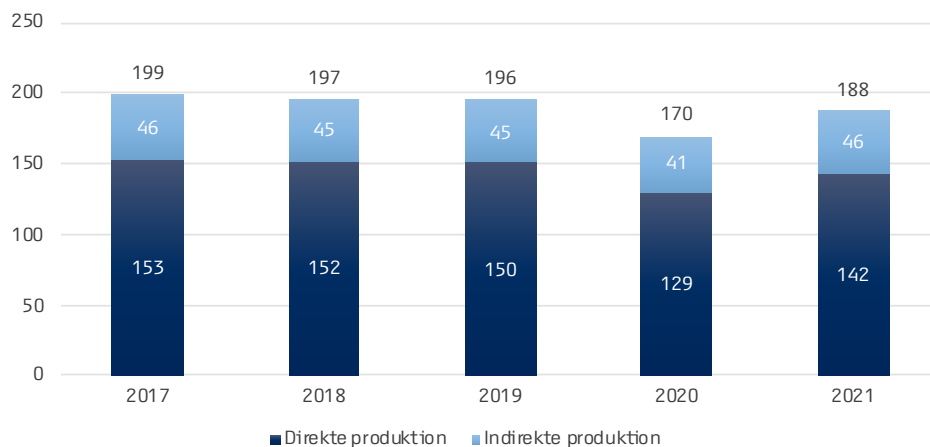
¹⁸. Kilde: Danmarks Statistiks NABP36. Anm.: "Landbrug, skovbrug og fødevarer" omfatter også gartneri. Samstillingen af disse erhverv og kulturerhvervene sker på et uensartet grundlag og er alene til perspektivering. F.eks. omfatter perspektiveringen ikke de meget store og nært beslægtede erhverv som slagterier, fiskeindustri og mejerier mv. samt andre væsentlige led i værdikæden. Det bemærkes, at landbrug er opgjort i løbende priser, mens de kulturelle erhverv er opgjort i faste priser. Dette har dog ikke betydning, da begge erhvervs-kategorier er opgjort i 2021 med 2021-priser.

og ikke-markedsmæssig (fx biblioteker), som opgøres som summen af omkostningerne ved aktiviteten. Produktion er – i modsætning til opgørelser af omsætning – renset for dobbeltomsætning; således indgår fx kun avancen fra engrosled. Indirekte produktion udgøres af aktivitet hos leverandører og underleverandører som følge af aktiviteten i de kulturelle erhverv. Data er baseret på foreløbige tal. Visse brancher kan være underestimeret som følge af særlige skatte- og afgiftsforhold, fx 0-moms på medieområdet.

I perioden fra 2017-2021, jf. figur 10, skete der i 2020 et fald i produktionen efterfulgt af en stigning i 2021.

FIGUR 10.

Direkte og indirekte (afledt) økonomisk produktion i de kulturelle erhverv, mia. kr., faste 2021-priser

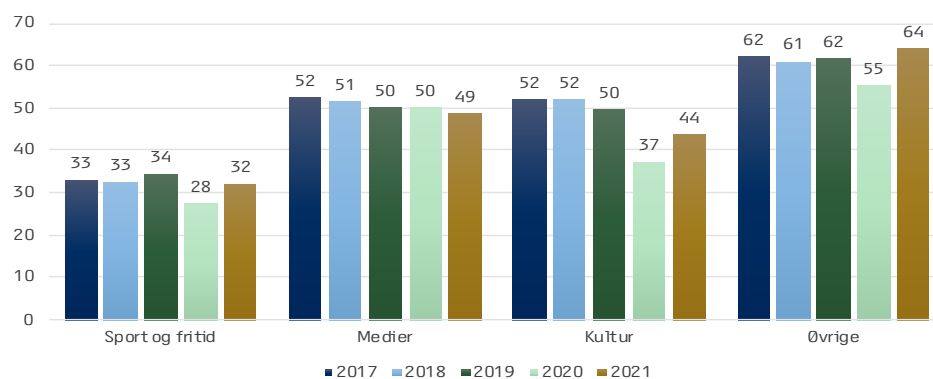
Kilde: Danmarks Statistik, særkørsel i nationalregnskabet for Kulturministeriet.

Ann.: Opgørelsen er foretaget på baggrund definitioner af de kulturelle erhverv, der også omfatter væsentlig relateret aktivitet indenfor engros- og detailsalg samt udlejning. De kulturelle erhverv er efterfølgende opdelt i fire overordnede kategorier. "Produktion" følger af den aktivitet, der udøves under kontrol og ansvar af en institutionel enhed, der anvender arbejdskraft, kapital samt varer og tjenester til at producere varer og tjenester; produktionen opgøres her som både markedsmæssig (svarende i væsentligt omfang til "omsætning" og ikke-markedsmæssig (fx biblioteker), som opgøres som summen af omkostningerne ved aktiviteten. Produktion er – i modsætning til opgørelser af omsætning – renset for dobbeltomsætning; således indgår fx kun avancen fra engrosled. Indirekte produktion udgøres af aktivitet hos leverandører og underleverandører som følge af aktiviteten i de kulturelle erhverv. Data for 2020-2021 er baseret på foreløbige tal. Visse brancher kan være underestimeret som følge af særlige skatte- og afgiftsforhold, fx 0-moms på medieområdet.

Udviklingen i de enkelte brancher i samme periode fremgår af figur 11, der viser, at kategorien øvrige, som bl.a. omfatter arkitektvirksomheder og reklamebureauer, havde en produktion på 64 mia. kr. i 2021, herefter fulgt af kategorien medier med 49 mia. kr., kultur, der blandt andet omfatter scenekunst, musik, bøger og museer, med 44 mia. kr. og sport/fritid med 32 mia. kr. Alle tallene er inklusive indirekte effekter i andre erhverv og inklusive engros – og detailsalg samt udlejning.

FIGUR 11.

Direkte og indirekte (afledt) økonomisk produktion i opdelinger af de kulturelle erhverv, mia. kr., faste 2021-priser

Kilde: Danmarks Statistik, særkørsel i nationalregnskabet for Kulturministeriet.

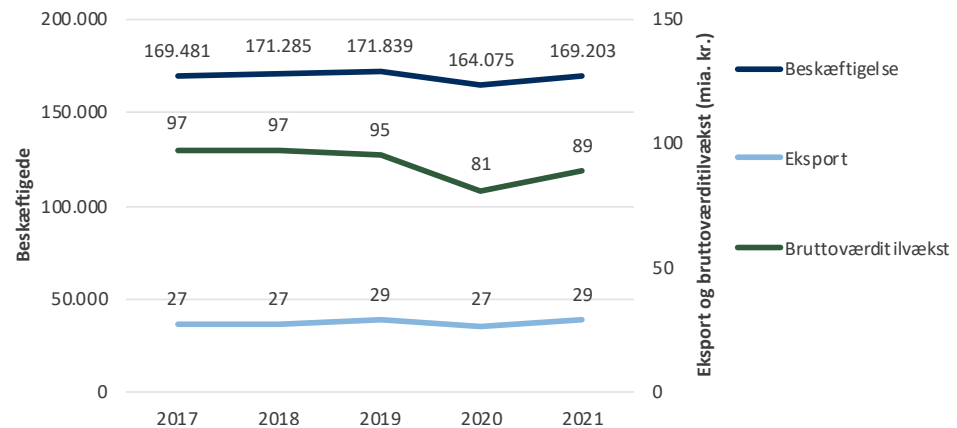
Anm.: Opgørelsen er foretaget på baggrund definitioner af de kulturelle erhverv, der også omfatter væsentlig relateret aktivitet indenfor engros- og detailsalg samt udlejning. De kulturelle erhverv er efterfølgende opdelt i fire overordnede kategorier. "Produktion" følger af den aktivitet, der udøves under kontrol og ansvar af en institutionel enhed, der anvender arbejdskraft, kapital samt varer og tjenester til at producere varer og tjenester; produktionen opgøres her som både markedsrettet (svarende i væsentligt omfang til "omsætning") og ikke-markedsrettet (fx biblioteker), som opgøres som summen af omkostningerne ved aktiviteten. Produktion er – i modsætning til opgørelser af omsætning – renset for dobbeltomsætning; således indgår fx kun avancen fra engrosled. Indirekte produktion udgøres af aktivitet hos leverandører og underleverandører som følge af aktiviteten i de kulturelle erhverv. De fire opdelinger summer i årene før 2021 ikke til summen af de kulturelle erhverv da de er omregnet ud fra forskellige prisvægte (prisindekser). Data for 2020-2021 er baseret på foreløbige tal. Visse brancher kan være underestimeret som følge af særlige skatte- og afgiftsforhold, fx 0-moms på medieområdet.

Det kulturelle erhvervs bruttoværditilvækst¹⁹, beskæftigelse og eksport i de kulturelle erhverv fremgår af figur 12. De kulturelle erhverv havde i 2021 en samlet beskæftigelse i egne erhverv (direkte effekt) og afledt produktion i andre erhverv (indirekte effekt) på i alt ca. 169.203 personer og en eksport på ca. 29 mia. kr. Bruttoværditilvæksten – også inklusive indirekte effekter og engros – og detailsalg samt udlejning – var på ca. 89 mia. kr. i 2021, svarende til 4,1 procent af den samlede, danske bruttoværditilvækst, hvilket flugter med kulturerhvervenes andel af den økonomiske produktion på 4,2 procent.

¹⁹ Den økonomiske produktion/ produktionsværdien fratrukket værdien af det input af varer og tjenester, som er medgået til produktionen; opgørelsen indeholder produktskatter minus subsidier.

FIGUR 12.

Direkte og indirekte (afledt) bruttoværditilvækst, beskæftigelse og eksport (mia. kr., faste 2021-priser) i de kulturelle erhverv

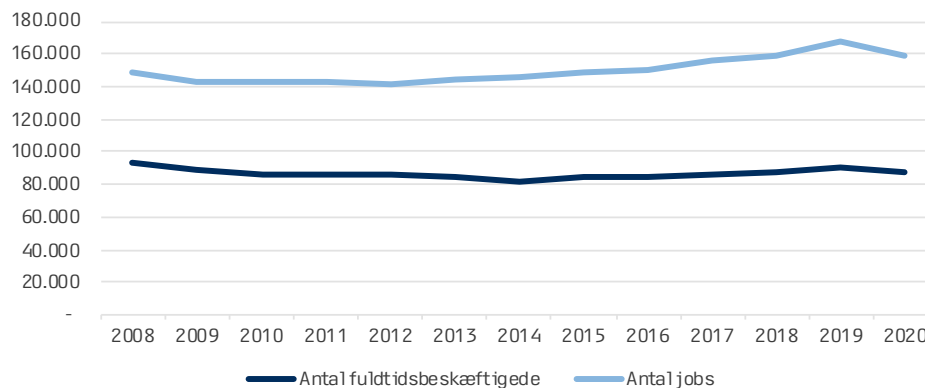

Kilde: Danmarks Statistik, særkørsel i nationalregnskabet for Kulturministeriet.

Anm.: Opgørelsen er foretaget på baggrund definitioner af de kulturelle erhverv, der også omfatter væsentlig relateret aktivitet indenfor engros- og detailsalg samt udlejning. De kulturelle erhverv er efterfølgende opdelt i fire overordnede kategorier. Indirekte beskæftigelse og eksport udgøres af aktivitet hos leverandører og underleverandører som følge af aktiviteten i de kulturelle erhverv. Data for 2020-2021 er baseret på foreløbige tal. Visse branchers eksport kan være underestimeret som følge af særlige skatte- og afgiftsforhold, fx 0-moms på medieområdet.

Figur 13, som bygger på Danmarks Statistiks opgørelser over fuldtidsbeskæftigede årsværk og antal jobs, viser udviklingen i kulturerhvervenes samlede beskæftigelse over en længere årrække fra 2008 til 2020. Som det fremgår af figuren, var der fra 2014 frem mod 2019 en vækst i kulturerhvervenes samlede beskæftigelse målt i årsværk. I 2020 var der et fald i beskæftigelsen på kulturområdet, som antages at være forårsaget af coronanedlukninger. Samme udvikling ses i antallet af jobs, der ligeledes gik frem i årene fra 2012, efterfulgt af en tilbagegang i 2020, der antages at være forårsaget af coronanedlukninger. Bemærk at tallene er uden indirekte beskæftigelse i andre erhverv. Den brede udvikling i beskæftigelsen dækker over forskellige tendenser i de underliggende erhverv. F.eks. er antallet af fuldtidsbeskæftigede i erhverv defineret som ”dagblade og tidsskrifter” gået tilbage fra ca. 11.000 i 2008 til ca. 7.000 i 2020, et fald på 32 procent. I andre brancher – f.eks. digitale spil og filmproducenter – har der omvendt været væsentlig fremgang i de senere år²⁰.

²⁰. Jf. Producentforeningens ”Danske indholdsproducenter i tal”, 2022

FIGUR 13.**Fuldtidsbeskæftigede og jobs i kulturerhvervene**

Kilde: Danmarks Statistiks KUERH1

Anm.: Opgørelserne er foretaget på baggrund definitioner af de kulturelle erhverv, der også omfatter væsentlig relateret aktivitet indenfor engros- og detailsalg samt udlejning.

Hvis de kulturelle erhverv opgøres sammen med de kreative erhverv²¹, der i væsentligt omfang overlapper med de kulturelle erhverv, var deres samlede økonomiske direkte og indirekte produktion i 2021 på ca. 311 mia. kr. i faste priser, svarende til 6,9 pct. af den samlede produktion i Danmark. Kategorierne kreative og kulturelle erhverv er ikke gensidigt udelukkende, da de fleste kulturelle erhverv statistisk også er kreative, og en del kreative erhverv også er kulturelle. Eksempler på kreative erhvervsområder, der ikke også regnes som kulturelle erhverv, er mode og gastronomi. Deres beskæftigelse i 2021 var på samlet set 235.197 personer (ikke årsværk) inklusive indirekte effekter i andre erhverv.

Kultureksport, gaming og kulturturisme

De kreative og kulturelle erhverv står samlet for en stigende del af dansk eksport. De kreative og kulturelle erhvervs samlede direkte og indirekte eksport var i 2021 ifølge Danmarks Statistik på 92 mia. kr., hvilket er en stigning fra 81 mia. kr. i 2017. Stigningen i eksporten tyder på en øget efterspørgsel.

Eksempler på kultureksport

- Dansk film- og tv-serieproduktion øgede i perioden 2016-2019 eksporten fra 398 mio. kr. til 576 mio. kr.
- Den danske arkitektvirksomhed 3XN står bag Den Olympiske Komité's nye hovedsæde i Schweiz.
- Filmen Druk af Thomas Vinterberg modtog i 2021 en Oscar for "Best International Film" og en nominering for bedste instruktør. I Danmark solgte filmen 803.000 biografбилletter.
- Dansk animation høster stor anerkendelse internationalt. I 2022 blev animationsfilmen 'Flugt' nomineret til tre Oscars i kategorierne for bedste internationale film, bedste dokumentarfilm og bedste animationfilm.

Den danske spil/gaming-branche omsatte i 2020 for knap 3,2 mia. kr., hvilket er mere end en fordobling af omsætningen fra 2019 og en stigning på mere end 200 procent i perioden 2016-2020. Tilsvarende eksporterede spilvirksomhederne for godt 2 mia. kr. i 2020, hvilket er en stigning på knap 160 pct. i forhold til 2019. I 2020 beskæftigede

²¹. Som defineret af Erhvervsministeriet og bl.a. anvendt i udgivelsen "Vækstplan for de kreative erhverv" (2019)

branchen knap 1000 årsværk²². I Danmark støttes digitale spil bl.a. af Det Danske Filminstitut, der i regi af filmaftalen for 2019-2023 har skullet anvende min. 10 mio. kr. årligt i perioden til støtte af digitale spils udvikling, produktion og formidling.

Størstedelen af danske børn og unge gamer ifølge Medierådet for Børn og Unge, fordi det er underholdende, lærerigt eller giver mulighed for at mødes med venner og være del af et fællesskab²³. Medierådet for Børn og Unge er nedsat i medfør af filmloven for at aldersmærke film og trailers samt vejlede forældre m.fl. og udbydere af audiovisuelle medietjenester om egnethed af medieindhold for børn og unge. Medierådet vejleder bl.a. om spil og skaber viden om gaming.

De kulturelle erhverv er også centrale for tiltrækningen af turister til Danmark. I 2022 blev der slået rekord med over 30 mio. overnatninger fra turister²⁴. Interessen for Danmark er stor – dette sås ikke mindst sidste sommer da cykelløbet Tour de France startede i Danmark med stor publikumsinteresse fra ind- og udland.

Udvikling: Der er brug for øget viden om kulturerhvervene, herunder om, hvilke barrierer erhvervene oplever for at kunne udvikle sig yderligere.

²² Kilde: Danske indholdsproducenter, Producentforeningen, 2022

²³ Kilde: www.medieraadet.dk/medieraadet/spil

²⁴ Danmarks Statistik: TURIST <https://www.statistikbanken.dk/20197>

4. DE ENKELTE KULTUROMRÅDER

4.1. KULTURARV

Biblioteker

Det samlede danske biblioteksvæsen består af folke-, central- og fag-, forsknings- og uddannelsesbiblioteker samt de pædagogiske læringscentre (tidligere skolebiblioteker). Der er 505 betjeningssteder tilknyttet folkebibliotekerne, 6 centralbiblioteker og 364 forskningsbiblioteker. Centralbibliotekerne, Nota og Det. Kgl. Bibliotek har en overbygningsfunktion i forhold til materiale og vejledning for folkebibliotekerne.

Folkebibliotekerne er med et samlet fysisk besøgstal på ca. 37 mio. i 2019 (før COVID-19) blandt de mest besøgte kulturinstitutioner i Danmark. Folkebibliotekerne giver adgang til viden og litteratur. Det gælder både det fysiske og det digitale, herunder eReolen, som giver borgerne adgang til e-bøger og lydbøger. Folkebibliotekerne har derudover aktiviteter som arrangementer, læseklubber og undervisning mv. Der har været en stærk vækst i folkebibliotekernes digitale udlån af e-bøger og lydbøger, fra 1,6 millioner i 2014 til 8,2 millioner i 2022.

Folkebibliotekerne drives af kommunerne, og de kommunale udgifter til området udgør 2,6 mia. kr. i 2023. Sammensætningen af folkebibliotekernes opgaver kan være forskellig i den enkelte kommune, f.eks. kan de være kulturhus eller i husfælleskab med borgerservice eller turistinformation.

De statslige udgifter til biblioteksområdet under Kulturministeriet udgør i alt ca. 760 mio. kr. i 2023, herunder driftsbevillinger til Det Kgl. Bibliotek (591 mio. kr.), Nota (60,7 mio. kr.), centralbibliotekerne (75,2 mio. kr.) og tilskud til udvikling inden for folke- og skolebiblioteksområdet (24,5 mio. kr.).

Tre overordnede tendenser påvirker landets folkebiblioteker: Bibliotekerne har i mange kommuner fået flere opgaver og flere brugere, f.eks. i forbindelse med borgerservice, samtidig med at de kommunale bevillinger er til bibliotekerne er faldende. Tallet for bibliotekernes fysiske udlån falder, mens det digitale udlåns- og besøgstal er stigende. Stigningen i de digitale udlån ændrer bibliotekernes traditionelle model for indkøb af materialer. I modsætning til udlån af fysiske bøger skal bibliotekerne indgå aftaler med rettighedshaverne om udlån af digitale materialer. Mange biblioteker har indført grænser for, hvor mange e-bøger og lydbøger man, som borger kan låne. Den overordnede udvikling medfører forskelle i bibliotekernes tilbud til borgerne på tværs af kommunerne, både i forhold til de digitale og de fysiske bibliotekstilbud. Samtidig er bibliotekerne i Danmark fortsat karakteriseret ved et stærkt samarbejde, som sikrer gode fælles løsninger til glæde for borgere over hele landet. En nyere undersøgelse viser samlet set, at borgerne opfatter folkebibliotekerne som et frirum, et sted for fællesskab og et sted, man søger troværdig viden²⁵.

²⁵ Folkebibliotekets betydning for borgerne i Danmark', Udarbejdet af Seismonaut og Roskilde Centralbibliotek Februar 2021.

Museer og zoologiske anlæg

Kulturministeriet har fokus på, at de statslige og statsanerkendte museer tilsammen sikrer den fælles kunst-, kultur- og naturarv i hele Danmark. De statslige og statsanerkendte museer havde i årene 2017-19 et gennemsnitligt årligt besøgstal på godt 12 mio. årlige besøgende, hvilket i corona-årene 2020-2021 faldt til 7,7 mio. besøgende. 97 statsanerkendte museer modtager statslig driftsstøtte efter museumsloven. Fem statslige museer hører under Kulturministeriet (Nationalmuseet, Statens Museum for Kunst, Det Grønne Museum, Ordrupgaard og Den Hirschsprungske Samling). Hertil kommer Statens Naturhistoriske Museum under Københavns Universitet, som hører under Uddannelses- og Forskningsministeriet.

De statslige bevillinger til museumsområdet udgør ca. 960 mio. kr. i 2022, hvoraf ca. 460 mio. kr. er driftstilskud til de statsanerkendte museer og ca. 360 mio. kr. er driftsbevillinger til de statslige museer under Kulturministeriet. Hertil kommer ca. 140 mio. kr., der ydes som anlægstilskud/-bevillinger og projekttilskud til statslige og statsanerkendte museer samt driftstilskud til andre (ikke-statsanerkendte) museer. De statsanerkendte museers samlede indtægter er ca. 2 mia. kr., hvoraf godt halvdelen er offentlige tilskud, herunder bidrager kommunerne med ca. 660 mio. kr. årligt²⁶.

Danmark har otte statsstøttede zoologiske anlæg. De zoologiske anlæg arbejder videnskaberet for at tilgodese dyrenes naturlige behov mest muligt, for på den måde at leve op til deres formål. Især i de senere år er formidling om den pressede natur kommet i fokus og både undervisning, daglige aktiviteter for besøgende, events og særudstillinger sætter fokus på at beskytte naturen. Den årlige bevilling til de zoologiske anlæg er på i alt ca. 40 mio. kr. jf. FFL 23. Det største af anlæggene Zoologisk Have København havde i 2021 en samlet omsætning på 231,7 mio. kr.

Udvikling: De historisk betingede tilskud til de statsanerkendte museer er med til at skabe kompleksitet og uklarhed i det statslige tilskudssystem samt mangel på transparens for institutionerne. Kulturministeren har nedsat en arbejdsgruppe, der skal komme med anbefalinger til en reform af statsanerkendte museers opgaver og tilskud. En anden dagsorden, der optager museerne er den grønne omstilling, hvor Organisationen Danske Museer bl.a. står bag udviklingsprojektet Museernes Grønne Akademi.

Arkiverne

Arkiver benyttes af bl.a. myndigheder, forskere og borgere. Brugerundersøgelser fra Rigsarkivet viser, at de største brugergrupper er borgere, der i stigende omfang søger oplysninger til belysning af deres egen eller deres families livshistorier, eller som skal bruge dokumentation f.eks. i forbindelse med hushandler, ægteskab eller arv. Centrale brugere er også offentlige myndigheder og samfunds-, sundhedsvidenskabelige og humanistiske forskere. Der findes ikke tal for brugen af arkiver generelt, da arkiver ikke optræder som kategori i kulturvaneundersøgelserne.

Det danske arkivlandskab udgøres af Rigsarkivet, som er Danmarks nationalarkiv, samt kommunale stadsarkiver og lokalarkiver. Rigsarkivet sikrer i medfør af arkivloven

²⁶ Kommunernes gennemsnitlige årlige støtte i perioden 2017-2021 oplyst af Slots- og Kulturstyrelsen

bevaring og tilgængelighed af arkivalier med væsentlig national historisk, kulturel og forskningsmæssig værdi, samt arkivalier som dokumenterer administrative og retslige forhold. Dertil kommer ca. 50 selvstændige kommunale stadsarkiver, der opbevarer bevaringspligtige arkivalier, som ellers skulle have været overdraget til Rigsarkivet. Kommuner uden et stadsarkiv afleverer deres arkivalier til Rigsarkivet. Videre findes der ca. 500 lokalarkiver, som ikke er omfattet af arkivloven. Rigsarkivets bevilling udgør i alt ca. 230 mio. kr. i 2022. Der er ikke samlede økonomital for de kommunale og lokale arkiver.

Digitaliseringen ændrer afgørende på arkivernes arbejdsgange og opgaveløsning og har direkte indflydelse på, hvordan arkiverne modtager, bevarer og stiller materiale til rådighed. Derfor har arkivernes arbejde med indsamling og tilgængeliggørelse af arkivalier ændret sig markant over de seneste årtier.

Kulturarven i landskab og byer

Det danske landskab og bymiljø rummer tusindvis af synlige kulturspor og usynligt arkæologisk kildemateriale fra ældre stenalder til nyeste tid. Der er beskyttet ca. 35.000 fortidsminder, heraf er ca. 28.000 gravhøje. I det åbne land og skovene er der beskyttet ca. 32.000 kilometer sten- og diger, der udgør en væsentligt levested og biologisk korridor i kulturlandskabet. 27 museer har arkæologisk ansvar og gennemfører årligt ca. 1000-1200 bygherrefinansierede arkæologiske forundersøgelser for et samlet beløb på ca. 150 mio. kr. Omtrent en tredjedel af de arkæologiske undersøgelser er egentlige udgravninger, hvor der er påtruffet væsentlige fortidsminder, der skal dokumenteres, før de fjernes. Slots- og Kulturstyrelsen administrerer i 2023 en finanslovsbevilling på 15,2 mio. kr., hvorfra der bl.a. kan ydes tilskud arkæologiske undersøgelser. Princippet om, at bygherrer betaler for arkæologiske undersøgelser har jævnligt været debatteret i offentligheden.

Der er ved revision af museumsloven i 2022 indført en bagatelgrænse for, hvornår ændringer af fortidsminder og gravhøje er af underordnet betydning og ikke kræver dispensation. Slots- og Kulturstyrelsen er i gang med en kortlægning af de beskyttede diger, for at forbedre administrationsgrundlaget og øge ejernes kendskab til beskyttelsen.

Fredede bygninger

En væsentlig del af Danmarks historie kan aflæses i landets ca. 7.000 fredede ejendomme/bygninger. Fredede bygninger udgør en lille del af Danmarks samlede bygningsmasse på ca. 4,5 mio. bygninger. Størstedelen af de fredede bygninger er i privat eje. Slots – og Kulturstyrelsen giver tilladelse til omkring 1000 ændringer i bygningerne hvert år, og uddeler i sammenhæng hermed finanslovsbevilling på ca. 42,6 mio. kr. årligt i støtte til bygningsarbejder. Støtten uddeles for at sikre fredningsværdierne, og styrelsen har i den sammenhæng særligt fokus på fredede bygninger i landets yderområder.

Gennem de senere år har styrelsen udviklet og formidlet retningslinjer for arbejdet med bygningerne.

4.2. IDRÆT, FORENINGSLIV OG FOLKEOPLYSNING

Idræt

Danskerne er generelt idrætsaktive både sammen og på egen hånd. Blandt børnene ses kønsbaserede forskelle i valg af aktiviteter, hvor f.eks. esport, mountainbike og fodbold tiltaler drenge mest, mens piger i højere grad svømmer, rider og går til dans og gymnastik. Hos voksne ses, at fodbold og cykling mest dyrkes af mænd, mens yoga, gymnastik og fitness mv. i højere grad dyrkes af kvinder. Der er igennem de seneste ca. ti år sket en stigning i andelen af børn og voksne, som dyrker motion selvorganiseret, (såsom gang, løb, cykling og svømning), og motion organiseret i privat regi, såsom fitness mv. Godt halvdelen af børnene dyrker idræt både i selvorganiseret regi og i foreningsregi. To procent børn dyrker udelukkende idræt i privat regi, og seks procent børn er udelukkende aktive i selvorganiseret regi²⁷.

Da coronapandemien kan have påvirket det danske idrætsliv, er idrætsvanerne hos voksne løbende blevet undersøgt siden juni 2020. Som tabel 4 viser, dyrker 61 procent voksne i 2023 normalt sport og motion, hvilket er noget højere end i februar 2021, men lidt lavere end før corona, hvor tallet var 65 procent. Tallene fra februar 2021 bærer tydeligt præg af, at store dele af idrætslivet var lukket ned, og at danskernes derfor tyede til motion på egen hånd. I 2023 ses, at andelen, som dyrker idræt i foreningslivet og i den private idræt, fortsat er lavere end før corona, mens andelen, som dyrker selvorganiseret idræt, er højere end før corona.

TABEL 4

Andel, der normalt dyrker sport og motion, samt organiseringsform før, under og efter corona (pct.)

	Før corona	Februar 2021	Februar 2023
Dyrker sport og motion*	65	53	61
Foreningsregi**	22	3	17
Privat/kommercielt**	26	3	21
Selvorganiseret/på egen hånd**	51	72	54

Anm.: *Andelen, der dyrkede sport og motion FØR coronakrisen, er beregnet ud fra dem, der i juni 2020 svarede 'ja' til spørgsmålet: 'Dyrkede du normalt sport og motion FØR coronanedlukningen?' **Svarfordelingen (pct.) til spørgsmålet: 'I hvilken sammenhæng dyrkede du dine aktiviteter FØR coronanedlukningen, og i hvilken sammenhæng gør du NU?'

Kilde: Danskernes motions- og sportsvaner efter genåbningen af idrætslivet, Notat 7: Stabilisering af idrætsvanerne, Idrættens Analyseinstitut, 2023 (upubl.)

Danmarks Idrætsforbund (DIF), DGI og Dansk Firmaidræt organiserer hovedparten af landets lokale idrætsforeninger: ca. 11.400 idrætsforeninger og 2.674.549 medlemmer i 2022.

De offentlige bevillinger til idrætsområdet udgjorde ca. 5,3 mia. kr. i 2022 fordelt med ca. 4,3 mia. kr. fra kommunerne og ca. 1 mia. kr. fra staten. Kommunerne står for tildeling af aktivitets- og lokaletilskud til lokale idrætsforeninger og desuden for at anlægge og drive indendørs og udendørs idrætsfaciliteter – ofte i samarbejde med lokale foreninger

²⁷ Idrættens Analyseinstitut, 2020

og øvrige ildsjæle. De statslige midler til idrætten udgøres primært af udlodningsmidler, hvoraf hovedparten er disponeret til faste modtagere, herunder tildeles mere end halvdelen (forventet ca. 700 mio. kr. i 2023) de tre store, landsdækkende hovedorganisationer DIF, DGI og Dansk Firmaidræt.

Kulturministeriet støtter

- Eliteidrætten gennem Team Danmark, der iht. lov om eliteidræt bl.a. har til opgave at sikre atleterne en forsvarlig udvikling fysisk, personligt og socialt,
- Anti Doping Danmark, der iht. lov om fremme af integritet i idrætten arbejder aktivt både nationalt og internationalt for at fremme integritet i idrætten, herunder ift. antidoping og matchfixing,
- Sport Event Danmark, der bidrager til at tiltrække sportsevents til Danmark,
- Lokale og Anlægsfonden, der understøtter udviklingen af moderne faciliteter og
- Idrættens Analyseinstitut, der har til opgave at skabe overblik over og øget indsigt i idræt og folkeoplysning samt sætte fokus på udfordringer i den internationale idrætsverden, herunder bl.a. korruption og forvaltningsskik, og hvordan autokratiske regimer i stigende grad sætter stort på idrætssponsorater og værtskaber (såkaldt "sportswashing").

Tendenser: Danskernes idrætsvaner er under forandring, idet foreningsidrætten ikke som hidtil automatisk er den foretrukne arena. Idrætssektoren i 2023 består ud over foreningsidrætten bl.a. af forskellige private aktører, herunder fitness-sektoren, esportsklubber og private danseskoler, af gadeidrætten, som med sine mere uformelle rammer indbyder til anderledes spontane og legende aktiviteter ofte skabt af brugerne selv, og af organisationer, der beskæftiger sig med idræt og bevægelse som middel mod sociale udfordringer, mod mistrivsel og for øget sundhed. Denne del af idrætssektoren understøttes kun i mindre grad økonomisk af tilskud fra det offentlige. På tværs af institutioner, organisationer og foreninger fra bredde- til eliteniveau arbejdes der ud over fremme af idræt og bevægelse med temaer som racisme, homofobi, diversitet og ligestilling, krænkelse og generel fremme af sundhed og trivsel.

Idrættens skyggesider har traditionelt primært omfattet doping, matchfixing og dårlig forvaltningsskik. Men integritetsbegrebet er i dag udvidet til også at omfatte fx racisme, homofobi, diversitet, ligestilling, uetisk adfærd og krænkelse. I de senere år har netop større sager om træneres krænkende adfærd over for eliteatleter i flere idrætsgrene set dagens lys, og trivselsundersøgelser blandt atleter har desuden vist, at der også er udfordringer med grænseoverskridende adfærd atleterne imellem²⁸. Der er en klar politisk forventning om, at idrættens aktører kontinuerligt arbejder aktivt med ovenstående integritetsudfordringer i idrætten fra bredde- til eliteniveau. Fra politisk hold har man desuden ved lov forpligtet Team Danmark til at sikre, at Team Danmarks etiske og sociale grundlag bliver overholdt i idrætten, og derudover at Team Danmark skal etablere en selvstændig funktion, som kan behandle indberetninger om uacceptabel adfærd i de elitemiljøerne, som Team Danmark samarbejder med.

Kulturhuse

En rapport fra 2020 vurderer, at der er ca. 400 kulturhuse landet over i mange former – store som små²⁹. Kulturhusene danner ramme om forskellige aktiviteter, som borgerne

²⁸. Team Danmark trivselsundersøgelse 2022 - Rapport om de Team Danmark-støttede atleters trivsel og mentale sundhed, Idrættens Analyseinstitut, 2023

²⁹. Kulturhuse i Danmark – et kvantitativt studie af et mangfoldigt felt. Louise Ejgod Hansen og Karen Nordentoft, 2020, Center for Kulturevaluering, Aarhus Universitet og Kulturhusene i Danmark

kan deltage i, enten som publikum eller som udøvende. Der er tale om en kombination af kunstneriske og kulturelle aktiviteter, undervisning og sociale aktiviteter. De mest udbredte aktiviteter er foredrag, koncerter, forestillinger, leg og spil og bevægelse, undervisning og værksteder. Ofte kombineres kulturelle og sociale aktiviteter, ligesom de både arrangeres af og tager sigte på en blanding af professionelle og amatører. Mangfoldigheden af aktiviteter, brugere og brugergrupper er således stor, og der er ofte et stærkt frivilligt engagement omkring kulturhusene. Den største finansieringskilde er kommunale tilskud, men husene har ofte en kompleks finansiering, hvor en række indtægtskilder og tilskud tilsammen udgør det økonomiske grundlag.

Folkeoplysning og foreningsliv

Dansk Folkeoplysnings Samråd anslår, at 1,6 mio. danskere deltog i folkeoplysende aktiviteter i foreninger (herunder aftenskoler) i 2021. Folkeoplysningsområdet omfatter voksenundervisning i aftenskoler, lokalt, frivilligt foreningsliv, daghøjskoler og Folkeuniversitetet. Den statslige bevilling til området er ca. 970 mio. kr. (2022), og kommunerne støtter det lokale, folkeoplysende foreningsliv med i alt ca. 1,6 mia. kr. Den folkeoplysende voksenundervisning kan i et vist omfang tilrettelægges fleksibelt, f.eks. som fjernundervisning. Tal fra 2015 viser, at gennemsnitsalderen på aftenskoler på daværende tidspunkt var omkring 59 år.

Udvikling: Folkeoplysningens og foreningslivets aktører oplever i bred forstand en voksende udfordring med at håndtere bureaukratiske byrder. Dette afdækkede en spørgeskemaundersøgelse foretaget i 2022 af Kulturministeriet med bistand fra Danmarks Idrætsforbund, DGI, Dansk Firmaidræt, Dansk Ungdoms Fællesråd og Dansk Folkeoplysnings Samråd. Undersøgelsen viste, at 48 procent af de af 2.470 foreningsaktive, der besvarede undersøgelsen, oplevede problemer med bureaukratiske byrder. Samtidig angav 46 procent, at de inden for det seneste år havde overvejet at stoppe som aktiv i foreningen. Heraf angav 51 procent den store mængde administrativt arbejde som en af de væsentligste årsager. De administrative byrder kommer ifølge Kulturministeriets kortlægning fra statslige regler, kommunal praksis og fra civilsamfundets paraply- og hovedorganisationer. Regeringen vil arbejde for, at de frivillige foreninger ikke drukner i bureaukrati og byrder samt sikre fortsat stabile rammevilkår for det frivillige foreningsliv.

Højskoler

Folkehøjskoler er private selvejende institutioner, der modtager statstilskud efter folkehøjskoleloven. Højskolerne er kostskoler, der optager elever på kortere eller længere kurser. Der er fri oprettelses- og lukningsret for folkehøjskoler i Danmark. Historisk har der således været et varierende antal folkehøjskoler i Danmark, som har modtaget statstilskud efter folkehøjskoleloven.

Det kræver ingen specielle forudsætninger eller uddannelsesmæssig baggrund at blive elev på en højskole, og der er ingen bedømmelser eller eksaminer ved afslutning af et højskoleophold. Højskoleophold er således ikke formelt anerkendt som kompetence- og adgangsgivende. De fleste elever på lange kurser er unge imellem 18 og 25 år,

imens voksne, seniorer og børnefamilier oftest deltager i korte kurser. På de i alt 68 nuværende folkehøjskoler er der ca. 6.500 årselever svarende til ca. 45.000 enkeltpersoner fordelt på både lange og korte kurser.

Staten er den primære, offentlige tilskudsyder til folkehøjskolerne. Den statslige bevilling var i 2022 på ca. 800 mio. kr., hvilket gennemsnitligt udgør 50 procent af højskolernes indtægter. Det statslige tilskud er bevilget i medfør af højskoleloven og består primært af taxameter- og grundtilskud.

Udvikling: Blandt eleverne på højskoler er to ud af tre kvinder, ligesom forholdsvis mange kommer fra familier, hvis disponible indkomst gennemsnitligt svarer til befolkningens. Omvendt er der forholdsvis få kursister med anden etnisk herkomst. Kun ca. fire procent af eleverne under 30 år på de lange kurser er indvandrere eller efterkommere fra vestlige eller ikke-vestlige lande, mens gruppen udgør ca. 20 pct. blandt de 18-29-årige i hele den danske befolkning, jf. tal fra Danmarks Statistik (2021).

4.3. KUNST

Kunstområdet omfatter bl.a. arkitektur, billedkunst, film, litteratur, kunsthåndværk og design, musik og scenekunst. En del af statens støtte til kunst er med udgangspunkt i armlængdeprincippet lagt i hænderne på uafhængige institutioner, råd og nævn med kompetence inden for kunstarterne, herunder Statens Kunstfond og Det Danske Filminstitut. Andre centrale institutioner på kunstområdet er Det Kongelige Teater, landsdelsscenerne og landsdelsorkestrene. Kunststøtten reguleres blandt andet af lov om Statens Kunstfond og lovene om henholdsvis litteratur, scenekunst, musik, billedkunst og kunstnerisk formgivning samt film.

Støttestrukturen på kunstområdet er vidt forgrenet med mange tilskudsordninger og puljer samt faste og løbende driftstilskud til forskellige institutioner.

Kunstområdet er generelt kendetegnet ved et såkaldt patchwork-økonomi, hvor kunstnernes indtægter stammer fra flere forskellige kilder, og hvor indkomsten varierer. Der er desuden fokus på ligestilling i de kunstneriske brancher, hvor kvinder ofte tjener mindre end deres mandlige kollegaer.

Statens Kunstfond

Statens Kunstfond har til formål er at fremme kunsten i Danmark og dansk kunst i udlandet. I medfør af lov om Statens Kunstfond støtter fonden skabende og udøvende kunst, herunder litteratur, billedkunst, arkitektur, kunsthåndværk og design, scenekunst, musik og film. Tildeling af tilskud efter loven skal ske på grundlag af en vurdering af kunstnerisk kvalitet og talent. Statens bevilling til fonden er på ca. 573 mio. kr. i 2023. Statens Kunstfond støtter kunstarterne via forskellige puljer til projekttilskud samt via legater og hædersydelse. Tilskuddene fordeles af 16 kunstfaglige udvalg (12 kunstsærlige udvalg og fire tværgående udvalg), der tildeler kunststøtten på baggrund af ansøgninger fra kunstnere, institutioner, virksomheder, kommuner og

organisationer. Tilsammen behandler udvalgene 14.000 ansøgninger og giver via omkring 60 puljer tilskud til godt 6.000 projekter hvert år. Statens Kunstfonds udvalg definerer selv de kunstneriske kvalitetskriterier, der ligger til grund for vurderingen af ansøgningerne. Udvalgene skal dog ifølge loven tilstræbe at dække alle relevante genrer inden for deres kunstområde, fremme den geografiske spredning af kunst i hele landet og tilgodese produktion og formidling af kunst over for børn og unge.

Udvikling: Fokusområder for Statens Kunstfond er bl.a. kunstoplevelser af høj kvalitet, at få kunsten ud i hele landet, talenter, det nyskabende og børn og unge. Der er ligeledes fokus på øget bredde i rekrutteringen til de kunstfaglige udvalg, bl.a. med en øget brug af åbne ansøgningsrunder.

Der findes også to regionale kunstfonde – Øernes Kunstfond og Den Jyske Kunstfond, som har til formål at styrke udvikling af kunstmiljøer og økonomisk bæredygtige kunstvirksomheder i fondenes geografiske områder. Fondene modtog i 2022 hver 2,7 mio. kr. på finansloven.

Litteratur/læsning

Litteraturlovens formål er at fremme litteraturen og adgangen til litteratur i Danmark samt udbredelsen af dansk litteratur i udlandet. Herudover arbejder Kulturministeriet med initiativer, der skal fremme danskernes og særligt børn og unges læsning. Kulturministeriets bevilling til litteraturområdet er ca. 260 mio. kr. årligt, herunder ca. 190 mio. kr. til biblioteksafgift. Biblioteksafgiften fordeles efter reglerne i biblioteksafgiftsloven til forfattere, oversættere, illustratører, fotografer, billedkunstnere og komponister, hvis bøger benyttes på Danmarks folkebiblioteker, folkeskolens pædagogiske læringscentre og eReolen.

Bogpanelet

Bogpanelet er nedsat af kulturministeren og har til opgave at følge udviklingen på bogmarkedet og den aktuelle situation for litteraturen i Danmark. Bogpanelet indsamler også statistisk viden om for eksempel bogproduktion, distribution og læsevaner. Bogpanelet udgiver årsrapporten "Bogen og litteraturens vilkår" samt forskellige temarapporter. Panelet arbejder også for skabe mere debat om litteratur og bogmarkedet ved f.eks. at afholde arrangementer.

Digitale formater som lydbøger og e-bøger vinder indpas, særligt hos de yngre aldersgrupper, hvor der ifølge rapporten "Børn og unges læsning 2021" kan ses en tredobling fra 2017 til 2021 hos børn i 7. klasses brug af begge formater. Ifølge Bogpanelets årsrapport 2022, er der ligeledes en stigning i bibliotekernes udlån af e-bøger og lydbøger på henholdsvis 278 procent og 241 procent fra 2012 til 2021. I takt med at f.eks. lydbøger vinder frem, er digitaliseringen med til at muliggøre læsning/lytning i hverdags-situationer, f.eks. når man er på farten.

De største udfordringer på litteraturområdet er, at børn generelt læser mindre, og at digitaliseringen af bogmarkedet skaber store forandringer i både forlagenes og forfatterens vilkår. Rapporten "Børn og unges læsning" fra 2021 viser, at børn og unge læser mindre, end de gjorde for ti år siden, og at deres læsning er blevet mere pligtbetonet end drevet af lyst. Undersøgelsen viser endvidere, at børn og unges læsning er udfordret af sociale medier, der tager opmærksomhed. Digitaliseringen giver nye muligheder, men den skaber også store forandringer for forlagenes forretningsmodeller og forfatterens indtjeningsmuligheder.

De største udfordringer på litteraturområdet er, at børn generelt læser mindre, og at digitaliseringen af bogmarkedet skaber store forandringer i både forlagenes, boghandlernes og forfatterens vilkår. Rapporten "Børn og unges læsning" fra 2021 viser, at børn og unge læser mindre, end de gjorde for ti år siden, og at deres læsning er blevet mere pligtbetonet end drevet af lyst. Undersøgelsen viser endvidere, at børn og unges læsning er udfordret af sociale medier, der tager opmærksomhed. Digitaliseringen giver nye muligheder, men den skaber også store forandringer for forlagenes og boghandlernes forretningsmodeller og forfatterens indtjeningsmuligheder. Bogpanelets årsrapport 2022 viser f.eks., at forlagenes omsætning for første gang fordeler sig ligeligt mellem onlinehandlen med 25,4 procent og den fysiske boghandel med 25,6 procent. For mange danskere er der blevet længere til den nærmeste boghandler, da antallet af boghandlere over de senest ti år er faldet med 25 procent³⁰.

Musik

De fleste danskere lytter til musik hver dag, bl.a. i forbindelse med transport eller afslapning eller i forbindelse med fester, koncerter eller træning. 57 procent af danskerne abonnerer på en streamingtjeneste. Kommunerne finansierer i høj grad de lokale musikmiljøer i samarbejde med staten, herunder institutioner og faciliteter som spillesteder, kulturhuse, øvelokaler, orkestre mv. Den regionale spillestedsordning og honorarstøtteordningen er eksempler på støtteordninger på musikområdet, hvor der er indbygget et krav om kommunal medfinansiering, og hvor kommunen ofte vil være hovedbidragsyder og tilsynsførende myndighed. Derudover står det kommunen frit for at støtte musikrelaterede institutioner og aktiviteter, så længe det er i overensstemmelse med kommunalfuldmagten. Et eksempel på dette kunne være en lokal musikfestival, som kan være en måde at gøre kommunen attraktiv for allerede bosiddende borgere og tiltrække nye borgere.

Rytmisk livemusik i hele landet

Statens Kunstfond giver transportstøtte til professionelle orkestres, bands og ensembles koncerter. Ordningen bidrager til, at musikere kan optræde i hele landet uanset geografiske afstande, og at musikere kan takke ja til spillejobs, som ellers ikke ville være økonomisk rentable. I 2020-2021 blev der afholdt ca. 1.700 koncerter med støtte fra ordningen.

³⁰ Hvor der for ti år siden var ca. 375 boghandlere, var der i 2022 ca. 300. Bogpanelets årsrapport 2022

³¹ "Hvorfor er der så få kvinder i musikken?" Brancheundersøgelse ved Analyse og Tal og Kvinfor, marts 2022

Udvikling: Børn- og ungedagsordenen fylder en del på musikområdet. Bl.a. har herkomst og socioøkonomiske faktorer indflydelse på elevsammensætningen på musik- og kulturskolerne. Rapporten Musikskolerne i Danmark (2017) viste, at sandsynlig-

heden for at være musikskoleelev er stigende proportionalt med familiens indkomst. Musikbranchen har igennem en årrække aktivt fulgt udviklingen i kønsbalancen i branchen. Branchens seneste undersøgelse fra 2022 viser, at kvinder fortsat er underrepræsenteret i musikbranchen og tjener mindre end deres mandlige kollegaer. F.eks. fremgår det af undersøgelsen, at kun 20 procent af Kodas medlemmer i 2020 var kvinder, og at kvindelige komponister og sangskrivere i 2020 samlet modtog 10 procent af de samlede udbetalinger fra Koda .

Scenekunst

Der ydes støtte efter scenekunstloven og lov om Statens Kunstfond til bl.a. skuespil, opera, ballet, moderne dans, musicals, nycirkus og lignende. I sæsonen 2021/22 dannede de professionelle teatre i Danmark rammen om 920 forskellige produktioner, der blev opført 14.900 gange foran 2,5 mio. publikummer. Tallet repræsenterer antallet af publikummer, som har overværet levende scenekunst i sæsonen, hvilket fordeler sig således på tværs af forskellige typer teatre i Danmark:

Publikumsantal på scenekunstmrådet i Danmark	2021/2022
Det Kongelige Teater	518.860
Større teatre*	618.048
Små storbyteatre	216.926
Egnsteatre	298.708
Teatre støttet af Statens Kunstfond	222.231
Øvrige**	622.902
I alt	2.497.675

*Landsdelsscener, nationale turnéteatre og teatre i Det Københavnske Teatersamarbejde

** Øvrige er typisk scenekunstproducenter, der er ikke statsstøttede teatre og lignende.

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken Tabel SCENE04A: Tilskuere på danske teatre efter teaterkategori, publikumsgruppe, scene og genre

Kulturministeriets bevilling til området er årligt ca. 1,3 mia. kr., der fordeler sig på forskellige tilskudsordninger.

På scenekunstmrådet er en af de centrale problemstillinger, at fordelingen og fastsættelsen af tilskud til teatre mv. i mange tilfælde er historisk betinget. Samtidig har nye aktører på scenekunstmrådet udfordringer med at kvalificere sig til at opnå faste driftstilskud. Hertil består scenekunstmrådet af forholdsvis mange tilskudsordninger, hvoraf en del til større teatre og egnsteatre tager udgangspunkt i tidligere amtslige tilskud. De historisk betingede tilskud er med til at skabe kompleksitet i tilskudsordningerne samt en mangel på transparens for teatrene og institutioner på området, hvis tilskud ikke er sammenlignelige, og som kan modtage tilskud fra flere forskellige ordninger. Langt de fleste professionelle kunstnere på scenekunstmrådet er freelancere eller kombinerer deltidsansættelser med projekter eller virksomhed som selvstændig.

Sociale initiativer på scenekunstmrådet

OPGANG2, C:NTACT, og Glad-Teater er selvejende scenekunstinstitutioner, som gennem forestillinger med og for udvalgte befolkningsgrupper laver scenekunstforestillinger, hvor kunsten bruges som social løftestang og til at formidle gruppernes særlige problemstillinger for et publikum.

De sociale teatre har haft gode resultater med at styrke deltagelsen hos medvirkende fra udsatte befolkningsgrupper i nye fællesskaber, hvilket i mange tilfælde har haft en betydning for deres selvværd og mod på livet, hvor bl.a. uddannelse og job bliver set som muligheder frem for udfordringer for dem.

Billedkunst, kunsthåndværk og design

Billedkunstmrådet dækker bredt over den skabende kunst, herunder f.eks. malerier, foto, skulpturer, installationer, videokunst og performance og kan bl.a. opleves på de danske kunstmuseer og kunsthaller. Tæt beslægtet med billedkunsten er kunsthåndværk og design, som dækker over brugsgenstande med et kunstnerisk tilsnit fx stoftryk, metalkunst, glaskunst og keramik. Kunstmuseernes årlige besøgstal er på godt 4 mio. besøg og kunsthallerne på omtrent 600.000 besøgende. Statslige og statsanerkendte museer, statslige og statsstøttede kunsthaller og udstillingssteder er forpligtet til at udbetale visningsvederlag til nulevende billedkunstnere, kunsthåndværkere og designere for værker udlånt til udstillinger på deres institutioner. Mange borgere har desuden mulighed for at møde kunsten i det offentlige rum, f.eks. på torvet eller i det almene boligområde eller som kunstnerisk udsmykning i mange kommunale institutioner såsom skoler, plejehjem og biblioteker.

Den samlede statslige bevilling til billedkunst er på ca. 126 mio. kr. årligt, som bl.a. omfatter Statens Kunstfonds Projektstøtteudvalget for Billedkunst og Legatudvalget for Billedkunst. Yderligere omfatter bevillingen Kulturministeriets driftsstøtte til Akademi- raadet og Kunsthal Charlottenborg, der drives som en afdeling af Kunstakademiets Billedkunsts skoler samt Statens Værksteder for Kunst, hvor professionelle kunstnere kan søge om ophold til bl.a. at arbejde i store formater med teknisk/håndværksmæssig bistand. Dertil modtager kunsthåndværk og design bevilling på ca. 28 mio. kr. årligt, som bl.a. omfatter Statens Kunstfonds Projektstøtteudvalget for Kunsthåndværk og design og Legatstøtteudvalget for Kunsthåndværk og design.

Udvikling: Der er fokus på kunstneres økonomiske vilkår og på ligestilling i kunstlivet. Kvindelige billedkunstnere er underrepræsenteret på kunstmuseerne. I 2019 viste en undersøgelse foretaget af Organisationen Danske Museer (ODM), at museernes erhvervelse af værker af kvindelige kunstnere var på 36 procent i perioden 2015-2019. I samme periode var kvindelige kunsternes andel af soloudstillingerne 34 procent. Man ser også den manglende ligestilling i statuelandskabet, hvor der er langt mellem kvindestatuer i det offentlige rum. Det fremgår f.eks. af en beregning foretaget af Kulturministeriet på baggrund af oplysninger fra Odense Kommune og Københavns Kommune, at under 20 procent af statuer/monumenter i de to byer samlet portrætter kvinder, og at ca. 15 procent er udført af kvindelige kunstnere³².

³². Der foreligger ikke en samlet opgørelse af, hvor mange statuer/monumenter i Danmark der portrætter kvinder eller er udført af kvindelige kunstnere. Kunsthistoriker Inge Adriansen anførte i Erindringssteder i Danmark. Monumenter, mindesmærker og mødesteder, Museum Tusulanums Forlag (2010), at forsvindende få monumenter af mennesker og begivenheder i Danmark portrætter eller omhandler kvinder.

Arkitektur

Dansk arkitektur har en mangeårig tradition for at sætte det levede liv og fællesskabet i centrum, når der udvikles løsninger. Det er en tradition som har gjort dansk arkitektur verdenskendt og internationalt efterspurgt. Kulturministeriet yder støtte til skabelse og formidling af arkitektur. Det sker bl.a. gennem Statens Kunstfond med en bevilling på ca. 12,7 mio. kr., som anvendes til at udvikle og opretholde et kunstnerisk niveau i arkitekturen. Samtidigt støtter Kulturministeriet Dansk Arkitekturcenter (DAC), der blandt andet har til formål at formidle arkitektur i Danmark og i udlandet. Der er i Danmark for tiden opmærksomhed på byggeriets indvirkning på klimaet og på, hvordan arkitekturen kan bidrage til en mere bæredygtig og socialt sammenhængende verden.

Gennem kommunernes forvaltning af bl.a. planlov og bygningsreglement varetager de udviklingen af borgernes fysiske omgivelser. Mere end en tredjedel af de danske kommuner har en aktiv arkitekturpolitik, der f.eks. tager sigte på at fremme arkitektonisk kvalitet i byggeri og øvrige fysiske omgivelser, styrke borgernes engagement og sætte fokus på særlige værdier og kvaliteter, der kendetegner den enkelte kommune.

Udvikling: En ekspertgruppe for national arkitekturpolitik skal i 2024 komme med anbefalinger til, hvordan der kan sættes fokus på arkitekturens bidrag til bæredygtige løsninger, der skaber langsigtede kvaliteter i social, økonomisk og klimamæssige henseender. Der er en bred og stigende publikumsinteresse for arkitektur, som bl.a. reflekteres i Dansk Arkitektur Centers besøgstal, der i 2022 satte besøgsrekord med 226.000 besøgende.

Kunstneriske uddannelser

De videregående kunstneriske uddannelser under Kulturministeriet består af syv statslige uddannelsesinstitutioner – Det Kongelige Danske Musikkonservatorium, Rytmisk Musikkonservatorium, Det Jyske Musikkonservatorium, Syddansk Musikkonservatorium, Det Kongelige Danske Kunstakademis Billedkunstskoler, Den Danske Scenekunstskole og Den Danske Filmskole. Kulturministeriet yder desuden støtte til tre selvejende uddannelsesinstitutioner Forfatterskolen, Det Jyske Kunstakademi og Det Fynske Kunstakademi. Institutionerne har samlet omkring 1800 studenterårsværk og en samlet bevilling til området på 450 mio. kr. i 2022.

Uddannelserne er kendetegnet ved et begrænset antal studiepladser, hvor studerende optages udelukkende på baggrund af kunstnerisk talent. Uddannelsesinstitutionerne er også kunst- og kulturinstitutioner, der danner ramme om skabelse af kunstværker og visning for publikum gennem koncerter, teaterforestillinger, kunstudstillinger og filmforevisninger mv. Institutionerne spiller en vigtig rolle i kunst- og kulturlivet på både lokalt, regionalt og nationalt niveau.

Udvikling: De centrale udfordringer for uddannelserne er bl.a. styrkelse af rammerne for de studerendes trivsel, afbureaukratisering og styrkelse af uddannelsernes fokus på et bæredygtigt arbejdsliv. Der er ligeledes fokus på ligestilling og diversitet i rekrutteringen. Regeringen har i april 2023 fremsat et lovforslag byggende på en bred

politisk aftale fra 2021, som bl.a. indebærer, at der indføres bestyrelser på de syv videregående kunstneriske uddannelsesinstitutioner.

Kunst, sundhed og trivsel

Studier i både Danmark og udlandet peger på, at kunst og kultur kan påvirke mental trivsel og sundhed i en positiv retning, og at kunst- og kulturaktiviteter kan fremme trivsel og livskvalitet – hvis det sker på den rigtige måde. Blandt andet viser forskning, at kunst- og kulturaktiviteter kan mindske risiko for depression og øge mentalt velvære blandt danske voksne i den generelle befolkning.

Ligeledes tegnes der i en gennemgang fra Verdenssundhedsorganisationen WHO i 2019 af over 3.000 forskningsstudier et billede af, at inddragelse af kunst i behandlingsforløb kan hjælpe mennesker med psykisk sygdom.³³ I Danmark har forsøgsordningen ”kultur på recept” været udmøntet i fire kommuner og har vist lignende resultater. Flere og flere kommuner arbejder nu med lignende ordninger. Sundhedsstyrelsens tværgående evaluering af initiativet viste, at mennesker med stress, angst eller depression oplevede øget selvvalueret trivsel efter deltagelse i en række kulturelle aktiviteter³⁴. Forskningen indikerer, at der kan være et potentiale i at inddrage kunst- og kultursektorer i sundhedsstrategier. Erfaringer fra forskellige projekter i kulturlivet peger i samme retning.

Mental træning gennem kunst

Kunstmuseet Trapholt har siden 2013 arbejdet sammen med Kolding Kommune og private virksomheder om at udvikle metoder, hvorpå kunstmuseer kan være med til at forebygge og afhjælpe stressproblemer gennem æstetiske oplevelser og muligheden for ro og fordybelse. Erfaringerne viste, at besøg på et kunstmuseum potentielt kunne hjælpe gæsten til at tage hånd om tilværelsens eksistentielle udfordringer, lindre stress og dermed give større livskvalitet. Kunst er velegnet til denne slags mental træning, da det komplekst æstetiske mulighedsrum giver mulighed for at tage afsæt i den enkeltes egne erfaringer.

Der er dog fortsat et behov for at skabe flere tværfaglige samarbejder for at sikre, at der skabes mere viden og erfaring om, hvordan aktiviteter og indsatser kan gennemføres på den bedst mulige måde til gavn for flest muligt.

Center for Kunst og Mental Sundhed

Center for Kunst og Mental Sundhed, som har til huse på Psykiatrisk Center Amager, er etableret i september 2021 som videns- og kompetencecenter med støttemidler fra Statens Kunstfond, det Obelske Familiefond og finanslovens reservepulje. Bag centret står Foreningen Kunst og Mental Sundhed, der blev stiftet i 2019. Centeret skal indsamle og afdække nationale indsatser i feltet kunst og mental sundhed samt udvikle interventioner, uddannelseselementer og formidle viden bredt. Centeret arbejder med kunstworkshops og udstillinger som et middel til at opnå forbedringer og forsker i, hvordan kunst virker og bedst muligt tjener deltagerne.

³³. WHO Health Evidence Network Synthesis Report no 67, 2020 What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being?

³⁴. Sundhedsstyrelsens tværgående evaluering af Kultur på recept Kultur-paa-recept_tvaergaaende-evaluering_foraar-2020. ashx (sst.dk)

4.4. MEDIER OG FILM

Medielandskabet er under kontinuerlig forandring som følge af den digitale udvikling, og der konkurreres i stigende grad om befolkningens opmærksomhed på mange forskellige platforme med både dansk og udenlandsk indhold.

Nyheder optager fortsat danskerne. Næsten alle over 16 år (94 procent) lytter, læser eller ser nyheder i Danmark ugentligt, og fire ud af fem gør det flere gange om dagen, dagligt eller næsten dagligt³⁵. Især de unge modtager fortrinsvis nyheder på digitale platforme, idet 63 procent af danskerne mellem 16 og 24 år læser eller ser nyheder på sociale medier, f.eks. YouTube, Instagram, Facebook eller Twitter.³⁶

84 procent af danskerne (12 år+) brugte i 2022 et eller flere sociale medier; for de 12-18-årige er det 94 procent, og særligt Snapchat, TikTok, Instagram og Facebook er blandt målgruppens mest benyttede³⁷.

Danskerne er i dag på tværs af aldersgrupper generelt digitale i deres mediebrug, dog er de yngre aldersgrupper væsentligt mere digitale³⁸. I 2017 var andelen af danskere over 12 år, der streamede medieindhold minimum ugentligt, på 60 procent. I 2022 var andelen steget til 76 procent. Ses der alene på de 12-18-årige var tallet i 2022 93 procent og de tre tjenester flest i målgruppen benyttede minimum ugentligt var amerikanske Netflix, Disney+, HBO Max efterfulgt af danske TV2 Play.³⁹

Public service står fortsat stærkt hos de danske mediebrugere. I 2022 brugte 93 procent af danskerne DR's tilbud på tværs af platforme mindst én gang om ugen⁴⁰. Målt i forhold til den samlede tv-sening hos kanalfamilierne (TV 2, DR, Viaplay Group og Warner Bros Discovery) havde TV 2s hovedkanal i 2022 en seerandel på 29,0 procent, og DR 1 stod for 22,6 procent. Den samlede kanalfamilie for TV 2 havde en andel på 53 procent. DRs kanaler havde samlet 28 procent, og de øvrige kanalfamilier stod for 19 procent⁴¹. Den traditionelle radiolytning udgjorde 16 procent af det samlede medieforbrug i 2022, og har været dalende siden 90'erne. Til gengæld er der sket en stigning i lytning af podcast, hvor den ugentlige lytning er steget fra 17 procent i 2017 til 32 procent i 2022.

Dansk-registrerede medievirksomheder inden for tv og streaming omsatte i 2019 for 13,6 mia. kr. i faste 2019-priser, et fald på 1 procent fra 2016 til 2019⁴². Tallet omfatter ikke udenlandske streamingtjenester som Netflix, der i samme periode har haft væsentlig fremgang.

Udvikling: De store internationale streamingtjenester fylder mere i danskernes medieforbrug på bekostning af danske medier og platforme. Dansk indhold udgjorde i 2020 henholdsvis 2, 1 og 0 procent af indholdet på streamingtjenesterne Netflix, HBO Nordic og Amazon Prime⁴³. En anden tendens er, at skrevne nyhedsmedier, herunder nationale og regionale dagblade, lokalaviser, netmedier, fagmedier samlet har haft betragtelige omsætningsfald i de senere år (13 procent i faste priser i perioden 2016-2019), hvor især de regionale og lokale medier er gået tilbage⁴⁴. I samme periode har tech-giganternes andel af de samlede annonceindtægter været stærkt stigende.

³⁵ Danmarks Statistik - www.statistikbanken.dk/KVUHYPO2, 4. kv. 2022

³⁶ Danmarks Statistik, Kulturvaneundersøgelsen - www.statistikbanken.dk/KVUHYH01, 4. kv. 2022

³⁷ Index Danmark/Gallup, helårsbase 2022. Sociale medier udgøres af Facebook inkl. Messenger, LinkedIn, Twitter, Instagram, Pinterest, Snapchat, Twitch, TikTok

³⁸ Overblik og perspektivering, s. 6, Rapportering om mediernes udvikling, Kulturministeriet, 2021

³⁹ Index Danmark/Gallup, helårsbaser 2017 og 2022

⁴⁰ DR's Årsrapport for 2022, side 6

⁴¹ Nielsen Seerundersøgelsen fra TV 2 Årsrapport 2022

⁴² Omsætning og beskæftigelse i danske medievirksomheder, Rapportering om mediernes udvikling, Kulturministeriet, 2021. Omregnet til faste priser

⁴³ DR Medieforskning pba. Playpilot

⁴⁴ Omsætning og beskæftigelse i danske medievirksomheder, Rapportering om mediernes udvikling, Kulturministeriet, 2021. Omregnet til faste priser

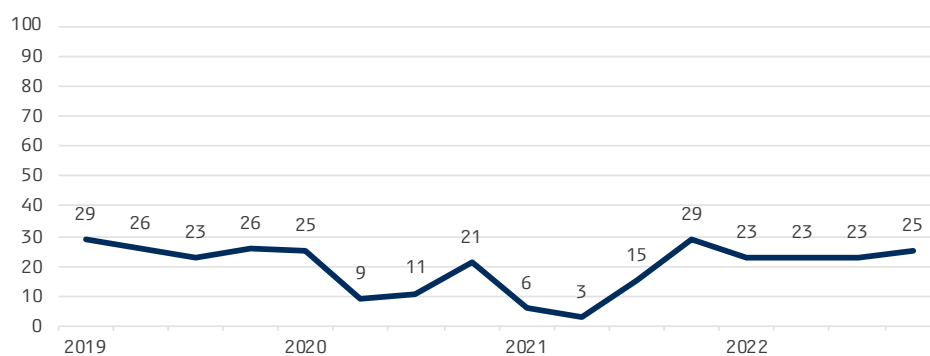
F.eks. øgede Google, Facebook og LinkedIn deres andel af de danske annonceindtægter fra 13 procent i 2011 til 44 procent i 2021⁴⁵.

Film

Det ændrede medielandskab påvirker også danskernes filmvaner og den danske filmproduktion, hvor nye aktører, platforme og formater ændrer grundbetingelserne i branchen. Men film når stadig bredt ud. Som det ses af figur 14, har danskernes biografvaner har været forholdsvis konstante frem til 2020 og 2021, hvor biografene var påvirket af restriktioner og nedlukning som følge af COVID-19. Med et salg på 10,2 mio. biografbilletter i 2022 er biografene tæt på at være tilbage på niveauet fra før COVID-19 (Kilde: Danske Biografer).

FIGUR 14.

Har været i biografen i de seneste tre måneder, andel af befolkningen (16 år+) i procent

Kilde: Index Danmark Kilde: Danmarks Statistik: www.statistikbanken.dk/KVUHOVED

Som det fremgår af figur 15, ser næsten alle danskere på tværs af visningsplatformene film i løbet af et år, og der har ikke været nogen væsentlig udvikling i seningsfrekvensen i perioden 2017-2022.⁴⁶ De fleste danskere ser danske film, men ifølge visse målinger ses danske film væsentligt sjældnere end film generelt – f.eks. var der syv procent, der så dansk film ugentligt i 2021 mod 50 procent, der så film generelt i 2022⁴⁷. Den lavere andel, der ser danske film, skal dog ses i lyset af, at danske film også udgør en mindre del af det samlede udbud.

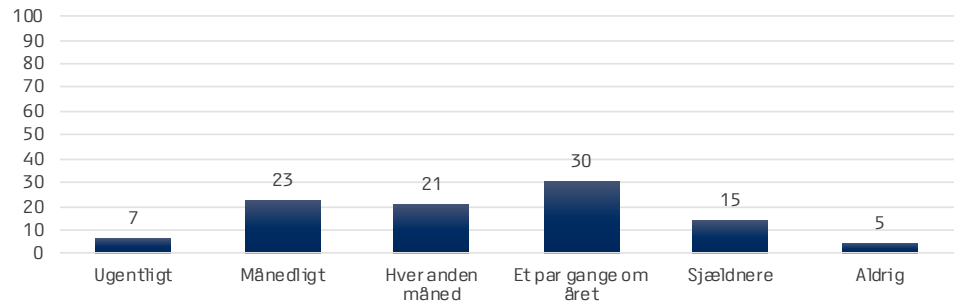
⁴⁵. Danske Mediers Research for Kulturministeriet. Univers: Annonceprodukter i udgivelsen Det Danske Reklamemarked 2022

⁴⁶. Diverse undersøgelser udført af YouGov for Det Danske Filminstitut

⁴⁷. Diverse undersøgelser udført af YouGov for Det Danske Filminstitut

FIGUR 15.

Andel i pct. af 15-79 årige efter besvarelse af spørgsmålet "Hvor ofte vil du vurdere, at du ser danske film?", alle platforme, 2021

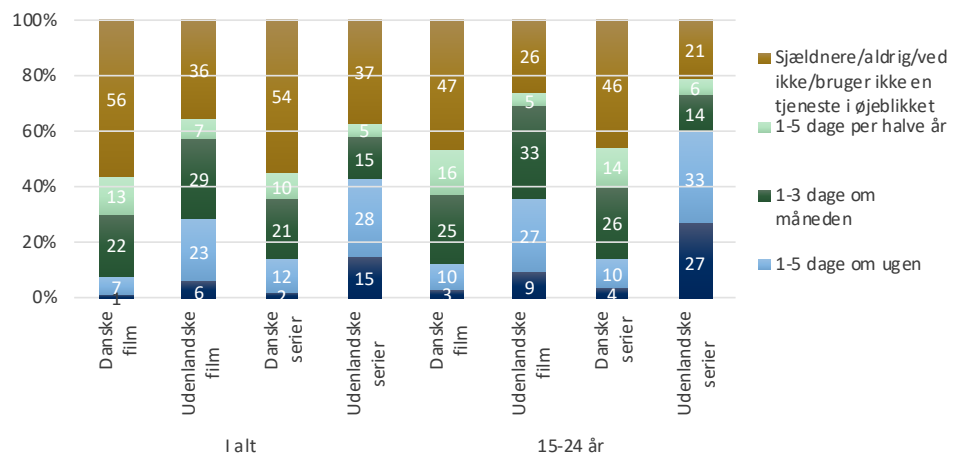

YouGov for Det Danske Filminstitut, 2021

Streaming har også ændret på danskernes forbrug af film og fiktionsserier. Fiktionsserier vinder frem, og seriesening er, som det fremgår af figur 16, mere hyppig end film.⁴⁸ Særligt udenlandske film og serier streames af større andele og med en højere frekvens – dette gælder især udenlandske serier, som 43 procent af danskerne streamer minimum ugentligt.⁴⁹ For børn og unge er tallet endnu højere: 60 procent af de 15-24 årige streamer udenlandske serier minimum ugentligt.⁵⁰

FIGUR 16.

Frekvens, streaming af film og serier efter oprindelse, andel af befolkningen 15 år +, 2021

Kilde: Kantar Gallups Digital Life Streaming-undersøgelse, 2021

⁴⁸ Danmarks Statistik, Kulturvaneundersøgelsen, KVVH2KA

⁴⁹ Kantar Gallups Digital Life Streaming-undersøgelse, 2021

⁵⁰ Kantar Gallups Digital Life Streaming-undersøgelse, 2021

⁵¹ Danmarks Statistik, www.statistikbanken.dk/FILMFIN1

Der blev i alt brugt ca. 4,7 mia. kr. i faste priser (2020) på produktionen af 220 danske spillefilm i perioden 2010-2020. Det svarer til, at hver film i gennemsnit kostede ca. 21,4 mio. kr. at producere i faste priser⁵¹.

4.5. TECH

Tech-giganterne har på kort tid fået enorm indflydelse på vores samfund, kulturliv og demokrati. Det skyldes blandt andet, at tech-giganternes tjenester i stigende grad er blevet centrale for befolkningens hverdagsliv. Tech-giganternes forretningsmodeller indebærer indsamling af enorme mængder data, som kan bruges til f.eks. at påvirke vores holdninger, adfærd og forbrug gennem målrettede annoncer og indhold mv.

Danskernes adgang til og brug af sociale medier

90 pct. af de danske husstande har mindst én smartphone i hjemmet i 2021.

90 pct. af danskere på 12 år og derover har en profil på mindst ét socialt medie i 2020.

Blandt de 12-18-årige har 99 pct. en profil på mindst ét socialt medie i 2020.

Danskere i alderen 12 år og derover har i gennemsnit profiler på 4 forskellige sociale medier i 2020.

Kilde: Rapportering om mediernes udvikling i Danmark, Kulturministeriet (2021).

Med den stigende indflydelse følger et øget behov for at styrke den demokratiske kontrol med tech-giganterne, skærpe ansvaret for sociale medier og forbedre adgangen for uafhængige forskere for at skabe mere viden på området. Den offentlige samtale foregår i stor udstrækning via sociale medier og digitale tjenester, der kontrolleres af globale tech-giganter som Google, Facebook, TikTok og Apple. På landsplan fik 39 procent således adgang til nyheder via f.eks. Facebook, Twitter eller YouTube i fjerde kvartal 2022, ligesom andelen af de 16-74-årige, der har fået nyheder via internettet inden for de seneste tre måneder, er steget fra 52 procent i 2008 til 86 procent i 2022⁵².

Udviklingen giver mange flere muligheder for at give deres mening til kende, men udfordrer også den demokratiske samtale. Brugen af kunstig intelligens og algoritmer på digitale platforme kan f.eks. forstærke spredning af mis- og desinformation, polarisering og hadefuld tale online. Kunstig intelligens kan også bruges til at skabe nyt kulturindhold baseret på f.eks. tekst, billeder, video, lyd og musik. Den lette adgang til kunstigt at skabe mange typer af indhold har potentielt store konsekvenser for kulturen og ikke mindst kunstneres og kreative indholdsproducenters økonomiske grundlag, ophavsrettigheder mv. Omkring 70 procent af befolkningen er i høj eller meget høj grad bekymrede for misinformation online samt falske billeder og videoer på internettet, fx manipulerede billeder af rigtige personer⁵³. Samtidig viser en undersøgelse fra 2021, at 5 procent af alle kommentarer på medier og politikeres Facebook-sider indeholder sproglige angreb⁵⁴.

Børn og unge på internettet

45 pct. af danske unge mellem 11 og 19 år er dagligt i kontakt med deres venner via sociale medier eller computerspil – og næsten hver fjerde er udelukkende sammen med deres venner online.

Fra 2009 til 2021 er andelen af 3- og 7-årige, som bruger mere end 1 time om dagen på computer, tv og andre digitale platforme, steget fra 34 pct. til 63 pct.

Fra 2017 til 2021 er andelen af 11-19-årige, der bruger mere end 4 timer om dagen på computer, tv, YouTube mv., steget fra 14 pct. til 41 pct.

Mængden af skærmtid – særligt fjernsyn og tablets – forkorter søvnlængden hos børn i aldersgruppen 0-5 år, og andelen af 11-19-årige, der ikke sover nok, stiger med tidsforbruget på TV, spillekonsoller, YouTube mv. Danske børn og unge har et relativt højt skærmbforbrug i forhold til sammenlignelige lande.

⁵² Kilde: Danmarks Statistik, Kultur 2021/2022 (2023).

⁵³ Kilde: Befolkningsundersøgelse – Demokrati og rettigheder, Algoritmer, Data og Demokrati-projektet (2021).

⁵⁴ Kilde: TrygFonden og Analyse & Tal, maj 2021: Angreb i den offentlige debat på Facebook.

Som tallene viser, foregår en stadig større del af børn og unges liv online. Der kan ifølge undersøgelser være både positive og negative konsekvenser ved børn og unges brug af digitale medier. Digitale medier kan f.eks. afhængigt af barnets alder, kvaliteten af indholdet samt konteksten, bidrage til at understøtte læring og sociale relationer.⁵⁵ En række studier peger dog på en negativ sammenhæng mellem megen skærmtid og børn og unges mentale sundhed⁵⁶. Der er f.eks. solid viden om, at skærmtid medfører kortere søvnlængde for børn.⁵⁷

Udvikling: Danmark deltager i det internationale samarbejde i regi af f.eks. EU og WHO om at finde fælles løsninger, der kan styrke rammerne for den demokratiske samtale og beskyttelsen af vores børn og unge online. Regeringen vil også udarbejde en hvidbog med initiativer, der kan beskytte børns færden på internettet samt ned-sætte en kommission for det gode børne- og ungdomsliv, som bl.a. skal se på indflydelsen fra sociale medier.

4.6. OPHAVSRET

Ophavsretten er en vigtig grundpille i det kulturelle kredsløb og er ofte en forudsætning for, at der er incitament til at skabe ny kunst og kultur. Reglerne om ophavsret skal på den ene side sikre, at rettighedshaverne får betaling for andres brug af deres værker og på den anden side, at brugernes adgang til samt udbredelsen af litterære eller kunstneriske værker ikke begrænses unødigt.

Den danske rettighedsmodel er kendetegnet ved kollektive løsninger som fx aftalelicenssystemet, som siden 1960'erne har været et fyrtårn i dansk og nordisk ophavsret. Aftalelicens indebærer, at en aftale forhandlet med en forvaltningsorganisation, som repræsenterer en tilpas mængde rettighedshavere, udstrækkes til også at dække de rettighedshavere, som ikke er repræsenteret af organisationen. Hensynet bag aftalelicenssystemet er at skabe forsyningsikkerhed for brugerne og samtidig sikre, at rettighedshaverne modtager betaling for brug af deres rettigheder. Det sikrer en simpel og ubureaukratisk måde at indgå aftaler, der indebærer brug af store mængder beskyttet indhold, og det har bl.a. betydet, at der er udviklet digitale løsninger i Danmark om adgang til indhold, som ikke er set i andre lande.

Aftalelicenssystemet forudsætter eksistensen af velfungerende kollektive forvaltningsorganisationer, som varetager de enkelte medlemmer og ikke-medlemmers rettigheder. Dansk ophavsret er således også kendetegnet ved stærk repræsentation i kollektive organisationer og forbund. Organisationerne sikrer, at de enkelte rettighedshavere modtager betaling. Dette underbygges af den betaling, de kollektive organisationer udbetaler til rettighedshaverne. De kollektive midler er en essentiel del af kunstnere og kulturproducenters økonomi.

Nogle af de vigtigste forvaltningsorganisationer er Copydan, Koda, Gramex, DPCMO (Danske Pressepublikationers Kollektive Forvaltningsorganisation), NCB (Nordic Copyright Bureau) og PRD (Producent Rettigheder Danmark). Organisationerne

⁵⁵ Kilde: VIVE. Børn og unge i Danmark. Velfærd og trivsel 2022.

⁵⁶ Kilde: VIVE, Børn og unges trivsel og brug af digitale medier (2020).

⁵⁷ Kilde: Statens Institut for Folkesundhed, SDU (2020) Digitale enheders betydning for søvn hos 0-15-årige børn og unge.

opkræver vederlag på vegne af rettighedshaverne for andres brug af ophavsretligt beskyttet indhold. Dette vil bl.a. være fra tv- og radiokanaler, skoler og institutioner, virksomheder, digitale formidlingstjenester og onlineindholdsdelingstjenester mv.

De tre førstnævnte beskrives nedenfor i tabel 1, herunder hvad de opkrævede af vederlag og hvad de udbetalte til rettighedshaverne anno 2021.

TABEL 5

Kollektive forvaltningsorganisationer og hvad de opkrævede af vederlag samt hvad de udbetalte til rettighedshaverne i 2021 i mio. kr.

	Om organisationen	Vederlagsopkrævning	Udbetaling
Gramex	Non-profit organisation, som sørger for, at udøvende kunstnere og producenter får betaling, når indspillet musik afspilles offentligt	213	Kunstnere: 108 Producenter: 76
Koda	Non-profit musikrettighedsorganisation, der arbejder for at komponister, sangskrivere og musikforlag får betaling, når deres musik bliver brugt.	1.033	917
Copydan	Non-profit fællesorganisation, som består af 6 nedestående selvstændige forvaltningsorganisationer.	I alt: 1.862	I alt: 1.765
Copydan Verdens TV	Håndterer ophavsrettigheder i forbindelse med distribution af danske og udenlandske tv- og radiokanaler.	1.204	1.164
Copydan AVU-medier	Håndterer rettigheder til audiovisuelt indhold (tv, radio og film) i undervisning og formidling.	74	70
Copydan KulturPlus	Arbejder for, at der bliver afregnet vederlag til kunstnere og producenter i forbindelse med privatkopiering.	49	44
Copydan Arkiv	Løser de ophavsretlige problematikker, som er forbundet med genanvendelse af store mængder af udsendelser fra diverse arkiver.	74	73
Copydan Tekst & Node	Indgår aftaler om kopiering af tekst- og noemateriale og fordeler midlerne derfra til rettighedshaverne.	394	361
VISDA	Forhandler visuelle rettigheder (brug af billeder, billedlicensaftaler og videresalg af kunst).	68	53

Kilde: De respektive forvaltningsorganisationers årsrapporter for 2021

Ophavsretten og den danske rettighedsmodel bliver løbende udfordret i takt med den teknologiske udvikling og globaliseringen. Måderne, hvorpå indhold deles og udnyttes, ændrer sig hele tiden, og de kreative brancher og kunstnernes rettigheder påvirkes i høj grad af internationale aktører og anderledes tilgange til rettighedsforvaltning. AI-løsninger som ChatGPT, der kan generere indhold, rejser også en række spørgsmål i relation til ophavsretten, herunder hvordan AI-genereret indhold skal behandles ophavsretligt f.eks. i forhold til beskyttelse og krænkelserproblematikker.

De kollektive løsninger på bl.a. det digitale område er senest blevet udbygget ved ændring af ophavsretsloven i 2021, hvor udgivere af pressepublikationer fik en ny eneret, således at internettjenester skal betale for brug af pressepublikationer. I den forbindelse blev der indført en aftalelicens på området, så der kan indgås kollektive aftaler. Herudover sikrede man med lovforslaget rimelige forhold, når rettighedshavernes indhold uploades til og deles på tech-giganters platforme, da det blev slået fast, at f.eks. YouTube har et ansvar for brug af indholdet på deres platform.

Udvikling: Regeringen har den 3. maj 2023 fremsat et lovforslag om ændring af ophavsretsloven. Lovforlaget gennemfører et EU-direktiv om det digitale indre marked. Direktivet har overordnet til formål at modernisere ophavsretten, så den følger den teknologiske udvikling. En række bestemmelser i direktivet er inspireret af de særlige danske aftalelicensløsninger. F.eks. sikres den danske aftalelicensmodel helt overordnet set. Og reglerne om en bredere adgang for blandt andet biblioteker og museer til at gøre brug af materiale (for eksempel plakater, bøger og tidskrifter) fra deres samlinger, der ikke længere kan købes, og digital brug af indhold i undervisning baseres på aftalelicens. Efter planen kommer der en bredere revision af reglerne om ophavsret i det kommende folketingsår. Revisionen vil have fokus på yderligere at tilpasse ophavsretsloven til den digitale udvikling.

4.7. DANSK KULTUR INTERNATIONALT

Kulturministeriet og Udenrigsministeriet udmønter i samarbejde ca. 9 mio. kr. årligt til fremme af kultureksport, interkulturel dialog, fornyelse af dansk kunst og kultur og markedsføring af Danmark som land. Midlerne bruges bl.a. til at understøtte kulturdelen under eksportfremstød og officielle besøg i udlandet og kulturdelen under udgående statsbesøg. I 2023-2024 er der et særligt strategisk fokus på en tematisk prioritering af bæredygtighed og den grønne omstilling, tech og den demokratiske samtale og geografisk balance i støttede og igangsatte samarbejdsprojekter under samarbejdsaftalen. Midlerne kan søges af danske kulturaktører og danske repræsentationer i udlandet til kulturaktiviteter i samarbejde med udenlandske partnere.

Kun hvor særlige strategiske hensyn taler for det, indgår Kulturministeriet bilaterale kulturaftaler med ét andet land. I 2022 indgik Danmark en kulturaftale med Indien i 2022 om et firårigt kulturudvekslingsprogram, der skal styrke relationerne mellem dansk og indisk kunst og kultur gennem samarbejder omkring bl.a. bæredygtighed og håndværkstraditioner inden for tekstil og mode, musik samt besøgsprogrammer for danske og indiske kunstnere og kulturinstitutioner.

Den selvejende institution Dansk Kulturinstitut modtager årligt ca. 15 mio. kr. i driftstilskud fra Kulturministeriet. Kulturinstitutets formål er i vekselvirkning med udlandet at oplyse om Danmarks kultur, kunst og samfundsliv til fremme af den mellemfolkelige forståelse samt at fremme kendskabet til udenlandsk kultur i Danmark. Institutet har kontorer i Letland, Brasilien og Kina, samt aktiviteter i Tyrkiet, Indien og de østlige nabolandslande. I 2023 har instituttet åbnet Det Ukrainsk-Danske Ungdomshus i Kiev i samarbejde med Dansk Ungdoms Fællesråd.

Ukraine House in Denmark

Kulturministeriet bevilger i perioden 2023-2025 et årligt driftstilskud fra udlodningsmidlerne til kulturelle formål til etablering og drift af et ukrainsk kulturhus. Kulturhuset skal være samlingssted for ukrainere og Ukraine-interesserede i Danmark, vise ukrainsk kunst og kultur i Danmark og bidrage til at styrke de kulturelle bånd mellem Danmark og Ukraine. Huset åbnede officielt 24. februar 2023, på ét-års dagen for den russiske invasion af Ukraine, og har til huse i lokaler i Gl. Dok på Christianshavn i København.

AFSLUTNING

Redegørelsen viser, at Danmark har et rigt og mangfoldigt kulturliv, der tegnes af fagligt stærke kulturinstitutioner, dygtige kunstnere, fagfolk og formidlere.

Kulturen betyder noget for danskerne. Danskernes kulturforbrug er højt, og udviklingen efter coronakrisen har vist, at publikum er vendt tilbage til fodboldkampe, festivaller, biografteatre, spillesteder, museer, kulturhuse og biblioteker og til foreningslivet

Studier i både Danmark og udlandet peger desuden på, at kunst og kultur kan påvirke mental trivsel og sundhed i en positiv retning, og at kunst- og kulturaktiviteter kan fremme trivsel og livskvalitet – hvis det sker på den rigtige måde. Blandt andet viser forskning, at kunst- og kulturaktiviteter kan mindske risiko for depression og øge mentalt velvære blandt danske voksne i den generelle befolkning.

Den offentlige kulturstøtte fra henholdsvis staten og kommunerne har været stabil igennem de sidste ti år. Men der er forskelle i den geografiske fordeling af kulturstøtte, og nogle kommuner bruger væsentligt mere på kultur end andre. Et godt samspil mellem den statslige kulturpolitik og kulturpolitikken i kommunerne er vigtigt for at sikre et godt kulturudbud i hele landet.

De kulturelle erhverv har en væsentlig betydning for dansk økonomi: I 2021 havde de kulturelle erhverv en samlet økonomisk produktion på 188 mia. kr. svarende til en andel af den samlede danske produktion på 4,2 procent. Kulturelle brancher som arkitektur, gaming, musik, animation og film og tv-serier er en eksportsucces i udlandet, og de kreative og kulturelle erhvervs samlede direkte og indirekte eksport er i 2017-2021 steget fra 81 mia. kr. til 92 mia. kr. Stigningen i eksporten tyder på en øget efterspørgsel.

Men der er også tendenser på tværs af de enkelte kulturområder, som vi skal være opmærksomme på:

- Der er grupper, som kun i mindre grad bruger kulturen. 30 procent bruger ikke eller kun sjældent kulturtilbud som biblioteker, højskoler, museer, koncerter eller scenekunst. Det gælder bl.a. danskere af anden etnisk herkomst, og danskere med en kort uddannelse. En gruppe der i særligt grad kan være hindret i at bruge kulturen, er unge, der hverken er i uddannelse eller job. Regeringen vil gennemføre forsøg med kulturpas for denne gruppe.
- Historisk bestemt lovgivning og støttestrukturer kan skabe kompleksitet og mangel på fleksibilitet. Et eksempel er museumsområdet, hvor regeringen vil gennemføre en museumsreform.
- I de kunstneriske brancher har mange kunstnere og kulturarbejdere svingende og ustabile indtægter, og der er udfordringer med ligestilling, hvor kvinder ofte tjener mindre end deres mandlige kollegaer. I musikbranchen modtager kvindelige komponister og sangskrivere f.eks. kun ti procent af de samlede udbetalinger fra Koda. Kvindelige billedkunstnere har ca. en tredjedel soloudstillinger på danske kunstmuseer, mens to tredjedele går til de mandlige kunstnere.

På de specifikke kulturområder er der også tendenser, som det er vigtigt at være opmærksom på. F.eks. i foreningslivet, hvor 48 procent af de foreningsaktive oplever problemer med bureaukratiske byrder, eller på litteraturområdet, hvor redegørelsen viser, at børn læser mindre, end de gjorde for ti år siden, og mere af pligt end af lyst.

På tech-området viser redegørelsen, at tech-giganternes platforme trækker et spor af mis- og desinformation og hadtale bag sig, som påvirker den demokratiske samtale negativt. Allerede nu ved vi, at 70 procent af danskerne er bekymrede for falske billeder og videoer på internettet, f.eks. manipulerede billeder af rigtige personer. Tech-giganterne opererer med afhængighedsskabende og ugenomsigtige algoritmer, brugen af kunstig intelligens er i hastig vækst, og det er usikkert, hvordan kunstig intelligens vil påvirke kulturlivet de kommende år. Samtidig er andelen af børn og unge der bruger mere end fire timer om dagen på digitale platforme, steget fra 14 procent i 2017 til 41 procent i 2021. Det betyder, at hvor danske børn og unge tidligere i høj grad havde samme referenceramme fordi de så dansk produceret kvalitetsindhold fra public service, er billedet i dag langt mere fragmenteret, fordi børn og unge på de digitale platforme ser et forskelligartet indhold, hvoraf en stor del kan være produceret i udlandet.

Men selv om der er opmærksomhedspunkter, er det overordnede billede, at dansk kultur er stærk, og at den betyder noget for danskerne:

- Ni ud af ti danskere ser, læser eller lytter til nyheder i løbet af en uge
- Folkebibliotekerne havde 37 mio. fysiske besøg i 2019
- De statslige og statsanerkendte museer havde i årene 2017-19 et gennemsnitligt årligt besøgstal på godt 12 mio. årlige besøgende
- 2,7 millioner danskere er medlemmer af en idrætsorganisation
- Teatrene blev i sæson 2021-2022 besøgt af 2,5 mio. danskere
- Biograferne har igennem de sidste 15 år tiltrukket mellem 12 mio. og 14 mio. besøgende om året

Det er gode nyheder i en tid, hvor der er brug for at drøfte, hvad kulturen kan og skal. Som et fundament for vores nationale fortælling og værdier såsom demokrati, tolerance, retsstat, ytringsfrihed, forenings- og forsamlingsfrihed og frisind.

Kultur skaber fællesskaber, identitet og fælles referencer. Det er i kraft af vores fælles kulturarv og de erkendelser og indsigter vi får i mødet med kunst og kultur, at vi kan finde svar på, hvem vi er – både som individer og som folk. Og det er i kraft af vores møde med hinanden på tværs af alder, postnummer, geografi og uddannelsesmæssig baggrund, at vi opnår fællesskab og forståelse. På den måde er kunst og kultur essentiel for vores forudsætninger for at deltage i demokratiet, og afgørende for at vi bliver forbundet som venner, familier og nation. Og derfor er det regeringens ambition at kulturen skal fylde mere for flere.

Regeringen håber, at denne redegørelse vil danne afsæt for en debat med Folketingets partier om en fremtidig samlet kulturpolitik for Danmark.

Bilag 1. Kommunernes budgetterede udgifter på kulturområdet i 2022, pr. indbygger (kr.)

28. april 2023

Kommune	Pr. indbygger kr.
Hele landet	1.910
Tårnby	3.492
Helsingør	3.426
Herlev	3.012
Hørsholm	2.920
Herning	2.874
Brøndby	2.858
Albertslund	2.780
Roskilde	2.739
Gentofte	2.682
Hvidovre	2.678
Næstved	2.635
Rudersdal	2.633
Fredensborg	2.607
Gladsaxe	2.543
Ishøj	2.534
Struer	2.462
Rødovre	2.457
Odense	2.405
Furesø	2.403
Solrød	2.390
Køge	2.354
Billund	2.337
Fredericia	2.264
Horsens	2.251
Ballerup	2.201
Lemvig	2.163
Skive	2.147
Dragør	2.124
Frederikshavn	2.123
Slagelse	2.117
Randers	2.109
Nyborg	2.090
Holstebro	2.041
Frederiksberg	2.016

Kommune	Pr. indbygger kr.
Svendborg	2.013
Ærø	1.998
Stevns	1.993
Kolding	1.980
Gribskov	1.970
Tønder	1.951
Esbjerg	1.946
Vordingborg	1.911
Høje-Taastrup	1.906
Vesthimmerlands	1.902
Odsherred	1.887
Glostrup	1.881
Assens	1.880
Lyngby-Taarbæk	1.874
Hillerød	1.865
Haderslev	1.862
Brønderslev	1.832
Ringsted	1.806
Aalborg	1.790
Norddjurs	1.772
Ringkøbing-Skjern	1.761
Frederikssund	1.760
Mariagerfjord	1.747
Morsø	1.745
København	1.738
Læsø	1.732
Fanø	1.721
Aarhus	1.703
Kerteminde	1.686
Silkeborg	1.681
Sønderborg	1.669
Jammerbugt	1.658
Vejle	1.621
Faaborg-Midtfyn	1.568
Syddjurs	1.564
Holbæk	1.542
Guldborgsund	1.542
Lolland	1.535
Faxe	1.509

Kommune	Pr. indbygger kr.
Halsnæs	1.490
Middelfart	1.484
Viborg	1.472
Greve	1.461
Thisted	1.424
Varde	1.411
Hjørring	1.390
Nordfyns	1.388
Vejen	1.385
Aabenraa	1.378
Lejre	1.366
Ikast-Brande	1.338
Egedal	1.300
Langeland	1.269
Allerød	1.249
Vallensbæk	1.227
Bornholm	1.200
Hedensted	1.161
Samsø	1.134
Sorø	1.128
Rebild	1.116
Odder	1.083
Favrskov	995
Kalundborg	935
Skanderborg	861

Anm.: Kulturområdet er afgrænset til følgende kommunale funktionsområder: Stadion og idrætsanlæg (0.32.31), Andre fritidsfaciliteter (0.32.35), Folkebiblioteker (3.32.50), Museer (3.35.60), Biografer (3.35.61), Teatre (3.35.62), Musikarrangementer (3.35.63), Andre kulturelle opgaver (3.35.64), Fælles formål (folkeoplysning og fritidsaktiviteter m.v.) (3.38.70), Folkeoplysende voksenundervisning (3.38.72), Frivilligt folkeoplysende foreningsarbejde (3.38.73), Lokaletilskud (3.38.74), Fritidsaktiviteter uden for folkeoplysningsloven (3.38.75) og fælles formål (undervisning og kultur) (3.45.83). Udgifterne omfatter følgende drift- og anlægsposter: Driftskonti (1), Statsrefusion (2) og Anlægskonti (3).

Kilde: Danmarks Statistik (BUDK32).

28. april 2023

Bilag 2. De kulturelle erhverv – brancheliste fra Danmarks Statistik

KULTUR

Brancher	Kulturerne	detail, engros
Arkiver	Arkiver	
Biblioteker	Biblioteker	
Fremstilling af smykker i ædle metaller og relaterede produkter	Kunsthåndværk	
Kunsthandel og gallerivirksomhed	Kunsthåndværk	Ja
Kunstnerisk skaben	Kunsthåndværk	
Engroshandel med bøger, papir og papirvarer	Litteratur og bøger	Ja
Detailhandel med bøger	Litteratur og bøger	Ja
Udgivelse af bøger	Litteratur og bøger	
Museer	Museer	
Historiske monumenter og bygninger og lignende attraktioner	Museer	
Reproduktion af indspillede medier	Musik	
Fremstilling af musikinstrumenter	Musik	
Engroshandel med indspillede videoer, cd'er, dvd'er mv.	Musik	Ja
Forhandlere af musikinstrumenter	Musik	Ja
Detailhandel med musik- og videooptagelser	Musik	Ja
Indspilning af lydoptagelser og udgivelse af musik	Musik	
Undervisning i kulturelle discipliner	Musik	
Hjælpeaktiviteter i forbindelse med scenekunst	Musik	
Teater- og koncertvirksomhed	Musik/Scenekunst	
Selvstændigt udøvende scenekunstnere	Musik/Scenekunst	
Drift af teater- og koncertsale, kulturhuse mv.	Musik/Scenekunst	
Botaniske og zoologiske haver samt naturreservater	Zoologiske anlæg og botaniske haver	

MEDIER

Brancher	Kulturerne	detail, engros
Udgivelse af computerspil	Computerspil	
Detailhandel med aviser og papirvarer	Dagblade og tidsskrifter	Ja
Udgivelse af aviser og dagblade	Dagblade og tidsskrifter	
Udgivelse af ugeblade og magasiner	Dagblade og tidsskrifter	
Udgivelse af distrikts- og annonceblade	Dagblade og tidsskrifter	
Pressebureauer	Dagblade og tidsskrifter	
Produktion af film og videofilm	Film	
Aktiviteter, der udøves efter produktion af film, video- og tv-programmer	Film	
Distribution af film, video- og tv-programmer	Film	Ja

Biografer	Film	
Udlejning af videobånd og videodisks	Film	Ja
Engroshandel med radio og tv mv.	Radio og tv	Ja
Radio- og tv-forretninger	Radio og tv	Ja
Produktion af tv-programmer	Radio og tv	
Radiovirksomhed	Radio og tv	
Tv-virksomhed	Radio og tv	

SPORT/FRITID

Brancher

Forlystelsesparker o.l.
Andre forlystelser og fritidsaktiviteter
Fremstilling af sportsudstyr
Engroshandel med cykler, sportsartikler og lystbåde
Forhandlere af sports- og campingudstyr
Udlejning og leasing af varer til fritid og sport
Undervisning inden for sport og fritid
Drift af sportsanlæg
Sportsklubber
Fitnesscentre
Andre sportsaktiviteter

Kulturemne

Fornøjelses- og temaparker	
Fornøjelses- og temaparker	
Idræt	
Idræt	Ja
Idræt	Ja
Idræt	Ja
Idræt	
Idræt	
Idræt	
Idræt	

ØVRIGE

Brancher

Fremstilling af magnetiske og optiske media
Forhandlere af gaveartikler og brugskunst
Arkitektvirksomhed
Industrielt design og produktdesign
Kommunikationsdesign og grafisk design
Indretningsarkitekter og rumdesign
Fotoforretninger
Fotografisk virksomhed
Reklamebureauer
Anden reklamevirksomhed
Reklameplads i medier
Lotteri- og anden spillevirksomhed

Kulturemne

Anden/tværgående kultur	
Anden/tværgående kultur	Ja
Arkitektur	
Design	
Design	
Design	
Fotografering	Ja
Fotografering	
Reklame	
Reklame	
Reklame	
Spil og lotteri	

KULTURPOLITISK REDEGØRELSE

Kulturministeriets departement

ISBN (DIGITAL): 978-87-7960-162-8

ISBN (TRYK): 978-87-7960-163-5

WWW.KUM.DK